

Dialogul generațiilor

Fiindcă s-a vorbit atât de mult despre solidaritatea tuturor generațiilor de scriitori, de la cei foarte tineri, sau, de pe acum, numai tineri, sau mai puțin tineri, sau tineri încă, în sfârșit, până la ceea ce nu îndrăznim să numim bătrânețe, din cauza realei tentații a talentului de a voi să rămână nealterat de trecerea timpului, e bine să discutăm totuși și despre ceea ce face ca o generație să se deosebească de alta, în mod firesc, angajând un dialog în cadrul aceleiași epoci, cadru judecat, dialectic, în mișcare. Un dialog presupune neapărat două păreri care se confruntă, după bine cunoscuta tehnică socratică de scoatere la lumină a adevărului. Altfel, din solidaritatea proclamată superficial, fără a-i studia mecanismul adevărat, — care, ca al oricărui organism viu, e alcătuit din părți și din contraopozitii sprijinindu-se reciproc, — ne-am face un idol fals. Se știe cât de ușor poate fi susținută o dogmă. Se știe, din istoria omenirii, cât de greu răstoarnă spiritul critic dogma constituită și cite jertfe cere această răsturnare. Se știe, iarăși, că optimismul iresponsabil, optimismul năsting este tot atât de păgubitor ca și scepticismul profesionist, și unul și altul umbrind bunul nostru cel mai de preț: luciditatea.

Socotind numai deosebirea de experiență dintre un scriitor care n-a împlinit treizeci de ani și un scriitor care a împlinit cincizeci — talentele și puterea lor de lucru și de observație considerându-le, ipotetic, egale — spațiul istoric și politic ce-i separă unul de altul, creează prin el însuși o problemă de înțelegere, atât între ei, cât și de înțelegere a unei realități surprinsă în două momente diferite de desfășurare. La aceasta se adaugă stilul, iar stilul ca modalitate a formei creează o altă problemă tipică, de generație: problema limbajului, a mesajului, a situației omului în lume. Aceste note distinctive — necesar contradictorii, în dialogul generațiilor, slujind pe căi proprii, aceeași idee, ideea ce ne-o facem despre destinul culturii noastre și despre dezvoltarea istorică a țării noastre — aceste deosebiri dinamice de interpretare nu trebuie trecute cu vederea. Indrumarea de partid încurajează, în spiritul creator al ideologiei noastre marxist-leniniste, tocmai această diversitate de stiluri, care exprimă, în esență, diversitatea existenței, lupta pentru ceea ce mai viabilă de afirmare a adevărului și omului. Solidaritatea reală a generațiilor de scriitori nu se poate întemeia decât pe această atentă diferențiere a fiecărui talent, pe schimburi curajoase de opinii, pe respect, dar nu și pe indulgență sau pe practicarea somnolenței a unității. Un scriitor face mai mult parte din breasla sa, și e mai prezent în această breaslă, cind stă față în față cu sine la masa de lucru, înaintea lumii pe care și-o imaginează. A fi solidar nu înseamnă a te înțelege cu celălalt, oricum, această rigoare aplicând-o mai întâi asupra ta însuși, desigur.

Literatura noastră tină, afirmată în ultimii ani, a căpătat, prin această inevitabilă, fericită ciocnire și promovare a formelor mai bune de expresie, o notă aparte, un caracter, relevant recent de un bătrîn profesor din străinătate care studiază limba și literatura română. Acest caracter nou adăugat la ceea ce înainte a fost traicnic făcut, constă — după domnia sa, ca cercetător obiectiv și prin știința profesată și prin faptul că are toată distanța convenită, netrăind la noi — într-o mai mare și nuanțată priză asupra realului, într-un fel „mai nervos” de a nara (se referă la proză) mai exploziv, mai veridic, stări reflectând însuși procesul accelerat de creștere a existenței și culturii noastre din ce în ce mai complexe. Observațiile domniei sale se refereau și la „mutații” petrecute în cuvinte, în nuanțele lor, la dislocări spectaculoase ale sintaxei, ca efect al efortului de a surprinde în alt mod situațiile noi ivite, o anumită grabă, o anumită bruschetă, semn al sincerității, care nu totdeauna e calofilă, avînd prea mult sau prea multe de spus. Cit timp s-a scurs în literatura dumneavoastră — totuși atât de tină — de la fraza lui Alexandru, atât de previzibilă în geometria ei de floare de gheață, atât de frumos articulată (aș spune paralizată, dacă n-aș comite o impietate). Nu o sătă, aproape o mie de ani!

Acest salt uriaș al generațiilor, această accelerare a timpului în literatură are loc datorită posibilității dialogului și extraordinarei eliberări de energie spirituală, declanșată de revoluția noastră. Solidaritatea scriitoricească, dincolo de orice altă interpretare, implică această confruntare de păreri diferite în limitele talentului, substanței pe care vrei s-o comunici și ale forței de lucru. Ea depinde de însăși condiția scriitorului, de a rămâne sincer, combativ și critic în spirit, legat de realitatea în continuă prefacere a țării sale, de a-și transmite mesajul cu o prospețime artistică neatinsă de rutină.

GH. POPESCU și NUNI DONA — FREGĂ ISTORICĂ

Coșmarul

Rătăceam parcă printr-un oraș al ciinilor.
Ciini, mulți ciini treceau pe stradă
Unii într-o parte, alții în alta.
Toți aveau la subțioară o servietă
Și treceau importanți, într-o parte și alta.

Mirarea mea n-ar fi fost atât de mare
Și nici spaima ce m-a lipit de ziduri
Dacă din privirile pe care ni le aruncau
N-aș fi înțeles că servietele lor
erau din piele de om.

Geo BOGZA

Opinii

Timpul debutului

Numărul debuturilor consemnate săptămînal de presa literară este, evident, mult mai mare decît fragmentele de roman sau prozele de altă natură ale autorilor cunoscuți. Din acest punct de vedere, s-ar putea aprecia că revistele vădesc mult mai degrabă caracterul „ultimei literaturi” decît ar putea-o face librăria sau editura. Vreau să spun că ceea ce se publică în reviste trebuie sau ar trebui să reflecte starea literară a generațiilor noi, tendințele prozei. Dar ce reprezintă o tendință? Presupunînd loială și acoperită profesional selecția redactorului de proză, putem oare considera cantitatea de scrieri puse în redacții literare „tendință”? Se poate lua oare hotărît o atitudine pro sau contra față de un text pe care mult mai adesea descifrăm semnele căutării decît ale maturității literare?

Cred că problema debutului literar este etern aceeași ci numai poziția observatorilor este variabilă. În cîteva împrejurări recente, la radio, la televiziune, în presă, am luat parte la discuții sau am citit articole al căror text suna alarmant de sensibilizat în legătură cu o așa-numită supraproducție privind debuturile literare, literatura începătorilor în general. Se vorbește tot mai adesea de „timpul debutului”, de „debuturi premature”. Desigur, me bucurăm că populația fluctuantă din coloanele revistelor literare este în creștere constantă vădînd o tot mai mare atracție pentru literatură. Că vîrsta acestei populații coboară tot mai jos, către timpul adolescenței școlare. Nu-mi inchipui deloc că se poate cineva îngrijora sincer de faptul că în tot mai mare măsură tineretul se îndreaptă spre problemele artei și literaturii, spre problemele creației literare, încercînd o pătrundere a lor reală și nu formală, chiar dacă nu întotdeauna încununată de succes. Votul acesta spontan al generațiilor foarte tinere pentru domeniul în care starea de conștiință este mai evident decît aiurea fixată la confluența tradiției cu actualitatea imediată, mie mi se pare a fi un fapt salutar. Mi se pare mult mai important să observăm progresul, starea de entuziasm în care se consumă debutul literar decît să observăm totul ca pe o diluție amendabilă. Dar în fața acestui flux masiv, nici revistele, nici editurile, deci nici redactorul nu vor abandona criteriul de selecție artistică, spiritul critic, ținînd — bineînțeles — seama că se află în fața unor individualități în formare, care trebuie înțelese și sprijinite pentru a se defini.

Critica literară este adesea aspru cercetată pentru felul în care consemnează debuturile. Mă întreb dacă un debut oferă suficient de multe garanții pentru a justifica mai mult decît o consemnare? Fiindcă cine își mai amintește de atât de multele debuturi ale atât de multor astăzi bine cunoscuți autori, debuturi comentate foarte ambițios la vremea aceea de către critică și astăzi aflate în totală desuetudine? Nu vreau să spun prin aceasta că scrierile tinerilor trebuie părăsite cu totul, nu, ci numai că judecățile de valoare nu pot și nu trebuie să sune categoric că atitudinea față de debutanți trebuie să fie mult mai adesea așteptătoare decît tranșantă, mult mai de îndrumare decît de interdicție, bogat nuanțată psihologic și plină de tact. Fiindcă acceptînd realitatea debutului, acceptînd faptul că prima proză și chiar prima carte de proză înseamnă mult mai adesea o stare de reprezentare intuitivă, o stare gemă în care direcțiile talentului și forța inteligenței artistice încă nu s-au desprins de sensibilitatea primară, nu s-au desfășurat încă de presiunea realității, acceptînd deci condiția debutului obligatoriu ca pe o stare de căutare, vom fi sigur că singura noastră atitudine cu putință este răbdarea, măsura și simțul perspectivei talentelor.

Sânziana POP

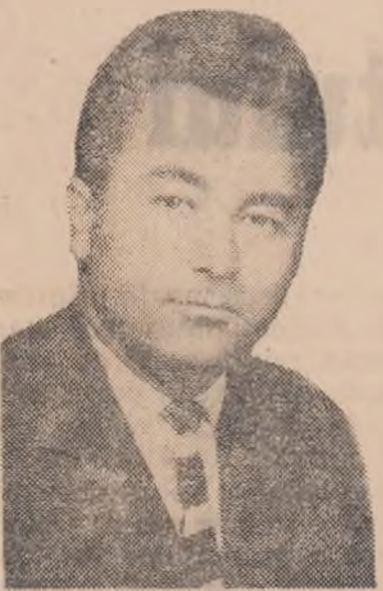
avant-
premieră
editorială

ANA BLANDIANA

„A treia taină”

Versuri. (Ed. Tineretului).

ROMUL MUNTEANU

„Farsa tragică”

Esu (E.L.U., seria „Studii”).

MIRCEA MARTIN

„Generație și creație”

Volu de critică literară.
(E.P.L.).

ION IUGA

„Almar”

A doua carte de poezie a au-
torului. (Ed. Tineretului).

CRONICA LITERARA

gheorghe pituț

OCHIUL NEANTULUI

Concluzia care se desprinde imediat la lectura ultimei cărți a lui Gheorghe Pituț, *Ochiul neantului*, este aceea că arta și se dezvaluie poetului ca expresiune a unei atitudini morale, în-formarea estetică a unei credințe etice. Cele două forme ale conștiinței sociale — conștiința morală și cea artistică — au, după cum se știe, o autonomie relativă, care le face să nu trăiască nici într-o totală ignorare reciprocă, nici într-o rigidă interdeterminare, înțeles la un anumit nivel să fie posibilă devorarea uneia de către cealaltă. Ordinea morală a lumii presupune cultivarea binelui și evitarea răului, aceste concepte fundamentale suferă o evoluție recognoscibilă în timp și semnificația lor univocă asupra oamenilor indică o treaptă a progresului: spre deosebire de această ordine, etică a lumii, valabilă numai dacă poate fi recunoscută în dinamica vieții istorice, concrete a oamenilor, adică ea devine un imperativ general într-o anumită epocă, de cele mai multe ori întărit prin legi juridice, obiectul contemplației estetice are o altă soartă. Fără să depindă exclusiv de timpul care i-a dat naștere (moartea aceluia timp atrăgând în acest caz și moartea tuturor formelor subordonate și), opera de artă se dovedește, prin polyvalența implicațiilor sale, o realitate de sine stătătoare și mai mult decât un mijloc, un scop. Abia după ce s-a constituit ca o formă a sensibilității cu finalitatea în ea însăși, opera poate să ne transmită câte ceva din viața morală, filozofică, politică sau religioasă etc. a timpului istoric în care a apărut.

Am spus la început că *Ochiul neantului* este o carte cu un program restrictiv moral, în care poetul nu se dovedește de loc nici cavalier al apocalipsului, nici profet al nimicniciei, așa cum ar sugera titlul. Neantul ar însemna aici cultivarea exacerbată a ceea ce omul are patimă trecătoare în sine, cenușă spulberată în cele patru vânturi, dacă el nu se supune exigenței unui ideal moral care să-l depășească și deci să-i supraviețuiască. Expresionismul etic al lui Gheorghe Pituț, cu o remarcă pentru tehnica metaforei plasticizante, tinde spre o purificare a omului sofisticat de artificiile vieții moderne printr-o întoarcere spirituală către mediul său natural, printr-o supunere la legile firii. Aceste legi sunt figurate de vatra de lumină a străbunilor, de viața lor exemplară întru bine și adevăr. Modalitatea prin care

poetul figurează acest ideal este a efectelor contrastante între albul implicit al gândului și negrul explicit al imagini. Înci, dacă mijloacele ne vor apare întunecate și din tărâmurile dezolării, să nu ne înșelăm în privința scopului urmărit, nobil și mobilizator. Austeritatea morală a poetului, pentru a-și împlini destinul, merge pînă la intoleranță inchizitorială nu numai cu degradarea peisajului și a orașului reificat, ci și cu a semenului văzut ca o proiecție a răului din sine. Noaptea, întunericul, iată mediul propriu unei vieți în păcat și în moarte, departe de lumina creației divine care și ea a uitat să mai privească fața acestei lumi: „Să văd cum, moare ziua — / ce pedepă — / Cînd crîngurile Soarelui / se acoperă de larve negre, / matricele sint roase / cu tot mai multă furie / de o privire neagră, / încep să umble paturile vechi / prin case, / un coloz galbuli atacă / luminile gălăgioase / ... / Biserica lui îngăduie / să vadă și muntele din fața mea / și un puhoi de omenie / care țese / zvirul de gheață nopții / în lumina / ce nu se vede niciodată / căci valurile ei sint zgura sfîntă / ce curge peste noi / cînd ruginește Dumnezeu / în cuibul nepăsării” (Lumina).

Unele hrube întunecate și suplicii grozave din *Ochiul neantului* au acest scop moral: proiectul unei vieți în lumina curată a virtuților strămoșești, o sotereologie în tradiția creștină cu un Isus umanizat și un Dumnezeu indiferent. Poetul, „coboară în părinti” trăgîndu-și de el energia purificatoare, tradiția înscăunată pentru el pămîntul natal și, în tendința sa de spiritualizare, dioptrizează imagini greoaie, telurice. Dacă „vesnicia s-a născut la saț” poetul întors la matrice, și avînd sentimentul acestei forțe neobișnuite pentru omul citadin, tratează soarele ca pe un obiect familiar: „e-ati de-aproape soarele / că poți să-l torni pe pline / a mie-rea dintr-un stup” (Satul). Dar sosirea nopții readuce chinurile și „un miriș strecoară teama-n somn”, la fel cum pragmatismul halucinant goleşte voința omului de a se elibera prin ceea ce are mai nobil, prin spiritul său: „pămîntul sună / și totu-nu-mai faptă / sub norii care nu cunosc cuvîntul” (Sub nori).

Poetul are nostalgia brazilor, a dealului, a pămîntului transilvănean, dar această regresivitate sentimentală nu se realizează în ritmuri lente, melodice, ci cu o dirigență amară și scrișind din dinți. Dizlocat din me-

diul său rustic, natural, iată-l cum ne apare într-un *Cîntec*, de această dată ceva mai omenesc, de parcă vocația sa mesianică ar fi suferit o înfringere: „Grav muritor prin metropole, / încăpăținat / ca un podiș transilvan voința mea poartă / un trup pe străzile globului. / ... / Ne-păsare / ... / dar numai o clipă / și iarăși / ochii mei plini / de o milă eternă / văd ca din turnuri / cum curg cheitîndu-se / popoare pe fluviu bolnave.” Cetatea, loc al pierditei în tradiția literară a semănătorismului, îi apare ca o sodomă blestemată cu toate obiectele puse să alerge după sărmanul om, dar aici expresia nudă, fără lamentația de la începutul secolului, imaginea grotescă a spunerii directe, transmite mai curînd complexul de reificare, deși salvarea încă mai este posibilă: „În pivnițele somnului bărbați cu cirpe negre / peste gură / îndeamnă scutene împotriva noastră, / se string încet pereții, / tavanele coboară, un ris gligiitor / ne-fundă apă în timp-pane, / sărîm din paturi brusce, / pe străzi / mașini fără șoferi / ne iau la goană, / mai mulți de jumătate ne-am pierdut, / clădirile greoaie / aleargă-n urma noastră, / neașteptat ră-sare / un Om și ne arată / cum ară orășele / în care ne lăsarăm vlagă” (Lucrurile).

Alte cîteva poezii se structurează, în esența lor morală, pe o coordonată politică, de atitudine directă într-o realitate social-istorică. Ele sint, prin tehnica lor simplă, aparent naivă ca propozițiile copiilor, niște întrebări tulburătoare sau, dimpotrivă, prin sarcasm și otravă, blesteme capabile să nimicească. Iată, din prima categorie, un *Monolog*, un mod de a-l urma pe Hamlet în tehnica mistificării revelatoare, pe cit de aspru, pe atît de fermecător-infernal: „Parc-am mai fost / prin locurile acestea, / ne-au mai umbrît / acești măslini, / tu parcă semeni cu un rob de-al meu, / Cine don-nesse / peste noi acum? / E întelept? / Crezi c-aș putea inebuni / aflînd / că nu sint eu / cel care sint?” Și iată un pamflet împotriva arivistului, fără nimic sfînt, doar cu orgoliul surd cu care-și sapă drumul de sobol: „Niciodată, / ție nici o răs-plată, / te-arăți atît de rar, / în loc abil să fii / rapid / pe trepte, / sus la geamuri / cu capul plin / de vin-turile-ncrederei în sine, / chiar pînă pe acoperiș / sfidător, / alături de drapele sacre, / tu scormonești însă

perpetuu / cu un orgoliu surd / pe direle din care / lumina-și umple sîngele de sănătate, / și ești precum un om / în gura căruia / un înger cîntă ca-ntr-o casă, / dar prin pereți cîntarea / alunecă / din ce în ce mai adînc / pe vinele-ntunericului, / noap-te bună!” (Sobolul).

În afara poeziilor cu o finalitate transparent morală, politică sau religioasă (ultimele, după cum am mai arătat, urmărind tot idealuri morale, dar printr-o simbolică din zonele sacre, ale credinței, pentru marea lor circulație) și care, în modalitatea lor generală, s-ar putea grupa sub zodia expresionismului etic uzînd, în limbajul lui Blaga, de metafora plasticizantă, există, în *Ochiul neantului*, și alte piese de o factură diferită. Chiar dacă deosebirea acestora din urmă față de cele dintîi nu se referă numai-decît la problematică, cu premise reductibile mai mult sau mai puțin la propoziții inteligibile, ele sfîrșesc prin a se scufunda într-o baie de lumină fantastică, cu sensuri multiple, dar incerte, încît refacerea lor univocă devine inoperantă și zadarnică. Aceste poezii, fără a pretinde că ar avea o irradiație și forță de atracție a mesajului mai presus decît versurile cu un țel direct, explicit, duc o rezonanță specială prin aceea că substanța formală se convertește într-o finalitate proprie, fără alt scop decît acela ce și-l conțin în sine. Nu înseamnă că pornim la o vinătoare de vrăji sumbre, dar cităm aici poezia *Semne*, pentru misterul și nedeterminarea chiar în determinarea gestului final venind dintr-o teroare estetică autentică: „Din masa unui om / pe cînd mîncă ieșiră / trei serpi cu flori în gură / și-au început să scrie / cu trupurile lor / o pildă veche, / Pe scaunele goale la-nceput / se sprijinau cite o mîină, / din paturi atir-nau / sub giulgiuri cisme pline, / iar ochiul sting, dintr-o iconă / era murdar de sînge; / stăpînul a ieșit / tiptil afară”.

Ultima carte a lui Gheorghe Pituț, *Ochiul neantului*, ni se impune ca un argument de o sobră ținută estetică pentru vocația reală a poetului de a-și considera arta nu numai în perspectiva finalității sale proprii, ci mai ales în aceea a edificării morale a omului, un mijloc de purificare a acestuia pe drumul tonifiant al binelui și adevărului.

Dan LAURENȚIU

SEBASTIAN REICHMANN

Geraldine

Sebastian Reichmann cultiva și el o poezie a „dicteului” provocat organizîndu-și cu destulă rigoare spontaneitatea și fluul verbal. Cu puțină bunăvoință poezii lui (atunci cînd spun cu adevărat ceva) por fi „descifrate” și chiar gustate: Poezia pe care o scriu după crimă / e un fragment din poemul scris după dragoste / nu am recitî scrisorile tale despre cer / rochia ta minunată cu care aș câștiga premii / nu mai înseamnă nimic aici în fundul grotii / voi avea grijă de cort să nu adăpostească / neche-mați cum am grijă de portretul contelui / sebastian. Poetul așeză răceală și detașare: Ce vrei, asta e lumea / Doi morți din partea tatălui / Sanatoriul încurajat al uitărilor / Copacii înfrînți sub streanguri / a doua zi după război mai verzi / Azi-ieri, ieri-mine, subțiri trubaduri / Dacă minceai portocale ce fa-țeci cu cojile / dacă dormiți ce faceți cu tibiile voastre imense / dacă folosiți ochii: închis / deschis / dacă lubiți numai iubii (p. 14). Vă spun că e tirziu e frig și învingătorul / oricum nu ajunge pînă aici / veți afla victoria miine din ziare (p. 19); și despre dragoste ce-aș spune / Mai mult decît de stilul Empire / Deși sint om, nimic omenesc nu mi-e străin / Totul e atît de simplu: bărbații cer zahăr, femeile zahăr / Scaunele cu prea multe picioare sint oameni / Apoi voi încerca să cred și pentru voi / Cînd am intrat mai aveam de ales /

Nimic nu lipsea din tine / Fărul mai albastru îl iubeam (p. 11) dar în spatele acestor pînouri fronce și amare se ascunde un sentimental care dramatizează: Acum cînd tu știi tot cînd știi / cum fugem din Sud cu pielea de boviră în jurul inimii / și orb cu cununa de spini învelită în cirpe / ferindu-mă de vâluri de perdele / blestemînd bătrînetea munților și luxul lor liniștitor / neînțelegînd limba din văi imposibilă pentru cei care nu sint sub tălpi / Fericierea și Descoperirea și Inchiziția / strîine în perchele de iarbă / pe care se odihne-

manierei omîntite vor reuși să-și consolideze niște voci a parte deosebindu-se nu atît de ceilalți poeți, cit ci între ei.

TRAIAN FILIP

Vintul din fața soarelui

Inceputul romanului e îndreptat de prețiozități. După ce, într-un stil reportericesc literaturizat, autorul încearcă să ne demonstreze că „nimic nu e mai tulburător decît o traver-

mei așa cum te vreau, așa cum erai odinioară, să fii mică, să fii bronzată, să fii mîldoasă, să-ți încolțiești drapele în jurul genunchilor, să mă faci să văd dimburi de zăpadă și dimburi de verdeață, să te trec printr-o perdea de curcubeu, să te mî-ninc cu ochii și cu gura”. Răspunsul femeii are același ton. „Mă privești ca pe o femeie O femeie liberă să facă orice. Dar tu vii, vii ca toți ceilalți, intri, intri ca toți ceilalți într-o grădînă. Vrei să te înfrunți din toate cele ce sint dulci și plăcute. Fără conșcințe, Vrei să nu te gîndești la nimic și să nu-ți crezi nici o îndatorire.

părtat grăsimile, are un trecut (un contra-prezent, de fapt) pe care, la insistențele bărbatului începe să-l deruleze. Acest trecut interesant putea constitui centrul de organizare a cărții. Motivele acestei memorării pretinse de bărbat rămîn însă obscure în comparație cu conținutul memorării, tot așa cum obscură e drama prezentă a cuplului în comparație cu drama trecută a femeii. Din păcate, lucrul acesta a scăpat din vedere nu numai personajelor sale ci și autorului însuși.

Femeia face parte din categoria „risipitorilor”. Destinul ei este de a trăi în mijlocul și pentru folosul exclusiv al colectivității. După război (pe care îl reconstituie pe baza unei duble memorii: a ei și a tatălui ei), o găsim în orașul natal înfrîngînd prima organizație ateistă, în satele din împrejurimi confirmînd pe noi primari, la școala de corecție pleadînd pentru un reșum de viață umanitar, redactînd manifeste, fiind discursuri, făcînd agitație printre ostași și docheri. Evenimentele, trăite cu maximum de intensitate (femeia acuză deseori dureri fizice) sfîrșesc prin a sensibiliza pînă la boală fibra nervoasă. Un dezechilibru psihic modifică pentru totdeauna destinul personajului și implicațiile acestei modificări sint atînci. Restabilită de pe urma bolii, femeia nu mai poate în-noda firele și destinul rămîne rupt: de-o parte trecutul (de fapt, adevăratul prezent), de cealaltă parte prezentul, (asa cum este înfrîngînd de carte). Aceasta, „autobiografia” femeii, e partea cea mai rezistentă a cărții singura care se poate re-ține.

LECTOR

avant-
premieră
editorială

DANTE ALIGHIERI

„Opere minore”

Traducerea aparține unui co-
lectiv. Ediție îngrijită și prefa-
țată de Virgil Cîndeoa (E.L.U.).

IVAN VAZOV

„Apostolul

în primjdie”

Traducere de Constantin Ve-
lichii (E.L.U.).

ALEXANDRU NITRU

„Săgeata

capitanului Ion”

Carțe pentru copii și tineret,
distinsă cu premiul Uniunii Scri-
torilor din R.S.R. pe anul 1967.
Ediția a 2-a revăzută (Ed. Tine-
retului).

MANUSCRISELE NEPUBLICA-
TE NU SE RESTITUE. RUGAM
COLABORATORII SA NE TRIM-
ITA LUCRARILE DACTILO-
GRAFIAȚE.

SCRITORII CARE AU CARTI
IN CURS DE APARIȚIE SINT IN-
VITAȚI SA ANUNȚE LA SECRE-
TARIATUL REVISTEI NOASTRE
TITLURILE RESPECTIVE, INSO-
ȚITE DE UN PORTRET FOTO,
PENTRU A FI ANUNȚATE LA
RUBRICA AVANTPREMIERA EDI-
TORIALA.

breviar

te și visează trupul fragmen-
tat al vrăciului / obost și să-
tul de știința înșirată în tine-
rețe / o pasăre aduce răspun-
sul obișnuit al cerului: / vră-
ciul să se odihnească să vise-
ze să doarmă mult / să se în-
tîndă să innee uscatul să sece
marea / să cuprîndă să stea
lipit de iarbă să aștepte / o
pasăre care aduce răspun-
sul obișnuit al cerului: / vră-
ciul să moară în iarbă cînd
tu știi tot. Disimularea și po-
za ca atitudinile poetice cîștigă
tot mai mult teren în rîndul
debutanților. Rămîne de vă-
zut în ce măsură vor repre-
zenta ele un cîștig pentru
Poezie și, mai ales, în ce mă-
sură acești autori captivi încă

sare a Moldovei în accelerat
facem cunoștință cu protago-
niștii: un bărbat și o femeie.
Bărbatul vorbește pe tena
idealului de frumusețe la hin-
duși, pe tema narhiei ca și pe
alte teme, se extiaziază în fața
trusei cu cosmetice a femeii
și în fața femeii însăși, decla-
rînd: „Nimic decorativ, nu-
mai esențialul a rămas și a
rămăs într-un asemenea mod.
Încît nici nu mă mai gîndesc
la nimic atunci cînd sint cu
tine, și prefer noaptea cea mai
adîncă, sau noaptea străbătută
doar de luna opacă, hipno-
tică, pentru a te privi, și nici
nu te privesc, deoarece e de-
ajuns să mă gîndesc și închid
imediat ochii, să rămîn în ochii

Sint la tine o veche obișnuin-
ță de om care a cunoscut bine
grădînile copilăriei. Care știe
de mult că sint buuri pe care
nu le puzeste nimeni. Tu vrei.
Tu mă dorești. Știu aceasta și
știrea mea de femeie se lasă a-
trasă de asemenea oameni în-
setați și pătimași. Aș fi gata
să mă las pradă. Dar nu.
Ceva mă oprește. Și în mine se
dă o luptă. Dacă conșcințe, Vrei
să nu te gîndești la nimic și să
nu-ți crezi nici o îndatorire.

GABRIELA
MELINESCU

Om, animal, ori zburătoare

Trezindu-mă singură într-o odaie
de duhul corbului obsedat,
dormea în jurul limbii vorbite aseară
cu brațe de bărbat, o neagră oală
adăpostită sub negru suspinaț.

Și mai degrabă decât s-o trezesc
intraseam într-o chilie de frică
ucigătoare
de teama de a nu fi eu cel căutat,
oera ei, celălalt soare.

A fost spre slava nimănui
trezirea înfii a brațelor bărbătești,
apoi un ropot animal și-a auzii
și ultima foșnire a înolțoarelor
de pești.

O, tu care ai fost aici
în jurul limbii vorbite aseară,
să fie tulburarea ta mai mare decât
cele șapte pietre orbitoare...

Dimineața înțeleg

Să alergăm, să alergăm...
Plec tremurând de dimineață
de frica peștilor care se înmulțesc.
Și rădăcesc de-o dată timp prin ceată.

Și e tirziu, se umflă marea,
și marginea le înundă,
peștii înlocuiesc cu trupul lor
tulgerătoare fiecare undă.

Mă ustură în nări miros sărat
de febră desenez o barcă de tablă
și cerul în care ieri cei doi s-au
aruncat.

Cinci

Citeodată te trezești pe braț
cu un fatuș de cifre minunat.
Care îți înclină trupul
Cum matricola unui elev — soldat.

Trebuie să fie cinci fără măsură.
El poate să meargă și în miini.
Nevăzută de tată, neuitată de mamă.
Neurii și nelătrat de ciini.

Gheare ascuțite, gheare cinci.
Cinci, spus puternic de romane guri
Numărat pe umerii lui Caesar
Douăzeci și trei de lovitură.

Pater Ucello

Te aminteați
de grăia ca o capsulă albă zvirlind
pe Gheorghe, ce întimplare rară
o dată cu dragonul
de sânge și roind,
de noi legat prin firul căzut din
firoasa nară.

De sacra și bolnavă ceară
care a-nrunchipat definiții
domnița alungită ca o gheară,
de mina tatălui care-a aruncat-o
din piatra galbenă atară.

Durerea e asemeni unui trup întreg
cu toate rănilor deschise,
în terminația de univers
la care vidul fascinat privește.

Doamnele noastre

Lăsați-ne acele consoane plăcute,
noi simțim băieții diformi și alți.
Nimic nu e sigur; dacă ridem sau
plingem
dacă doamnele noastre ne iubesc
și cit...

Să nu spunem nimic, să n-ouzim.
Îți dau bile șlefuite de oțel
și părul zornărit
rămas din vacanța
unui uriaș inel.

Aici era liniștea precum o nemșcată
oază
sub formă de stafii mari dinți
Mi se trimitea cind mie, cind vouă
aceleași cuvinte de graoază fierbinți.

masa critică

schiță de TEODOR VASILE ANDRU

Era ușor să constatăți că pe omul cel blond
nu-l interesa peisajul, deși se uita mereu prin
fereastra deschisă. Trenul tocmai trecea prin-
tr-un defileu frumos ca-n cărțile postale ilus-
trate, spre marea încintare a doamnei de vi-
zavi. Cel blond, cu capul ieșit mult prin geam,
privea solul, pietrișul căii ferate, capetele tra-
verselor, iar doamna de vizavi era intrigată.

Curind el a început să tușească puternic, cu
ochii ieșiți din orbite. Atunci ea, care se afla
de puțin timp în compartiment, venită ultima,
a înțeles de ce a găsit liber locul acela. Acum
câteva minute, intrind, a fost mirată că, într-un
tren aproape aglomerat, există un loc liber
lingă geam. Mai mirată cind a constatat că
omul cel blond era bine crescut, săritor și ama-
bil: a ajutat-o imediat să-și urce geamantanul
în plasă.

Dar acum tușea, și era stingher, că tinăra
doamnă de vizavi îl auzea pentru prima dată
își astupa gura cu batista, și astfel tușea apă-
rea nădușită, dizgrațioasă. Uneori se îneca.

— Scuzați, spune el după ce se mai potolește.
Scuzați.

— Sinteți foarte bolnav, apreciază doamna.
Se vede și după fizic. Sinteți slăbit ca un con-
valescent. Suferiți de ceva? De unde vi se tra-
ge? Nu vă supărați, dar o tuse ca asta n-am
mai auzit. Ați ieșit dintr-un spital, dacă nu mă
înșel. Ați avut doctori buni? Ce v-au spus la
plecare?

— Scuzați, doamnă, scuzați, abia e în stare
să răspundă omul printre tuse.

Alături, un cetățean își protejează copilul
îngheșuindu-l lingă el. Ceilalți călători, cinci
la număr, s-au strins cit au putut unii în alții,
în partea opusă a compartimentului, și cauza
era evidentă.

— Este o boală incurabilă? întrebă doam-
na. De ce nu vă tratați? Există altele stațiuni
balneo-climaterice în țara noastră. Cred că
v-ar face bine să vă petreceți concediul în lo-
calități montane. Să respirați un aer încărcat
cu ozon. La Slănic ați fost? Am o cunoștință
care merge acolo în fiecare an, pe cont propriu.
Stă la un localnic, nu-l costă prea scump. Plă-
tește pentru cazare și mîncare 50 de lei pe zi.
Dar merită să dai banii. Să încercați. Dacă nu
cunoașteți pe nimeni, vă pot indica o adresă.
Sau aveți cumva bilet prin sindicat?

Omul nu răspunde. E iar cuprins de un acces
de tuse, mai vehement decît primul. Tu-
șind, se smucește din tot corpul. Uneori se
sprijină cu o mină de bara rotundă de la fe-
reastră. Călătorii se privesc încruntați. Clăti-
narea trenului, deși lentă, înțește ritmul tu-
sei, o face să vină în rafale de tușă automa-
tă. Cind se potolește, spune:

— Scuzați, doamnă, vă rog să mă scuzați.

Doamna simte obligația să răspundă:

— După respirația dumitale, cred că nu e
tuberculoză, ci o astmă. Fără să fii indulgenț
și fără să afectez o opinie personală, spun că
remedii există. Dar să fie căutate cu grijă și
la timpul potrivit. Un cumnat de-al meu avea
astmă. A urmat tot felul de tratamente, după
care a murit. Era însă mai în vîrstă ca dumne-
ta, exemplul meu nu trebuie să de impresio-
neze, sau să te demobilizeze. Era mult mai
în vîrstă. Dumneata ai vreo 35 de ani, așa este?
Ai și familie proprie?

Omul tușeste din nou și nu poate vorbi: în
schimb face niște semne largi cu mina. Se vede
că răspunde ceva interesant, dă lămuriri deta-
liate. Doamna de vizavi se străduiește să pri-
ceapă. Semnele lui erau însă de neînțeles.
Doamna strînge sprincenele, concentrîndu-și la
maximum atenția, dar în zadar. Ea speră că
omul, după ce va termina de tușit, va relua și
va relata prin vorbe ceea ce comunicase prin
gesturi, așa că așteaptă nerăbdătoare. Dar cind
se liniștește el spune doar alit:

— Scuzați, doamnă, vă rog să mă scuzați.

Apoi caută prin sacoașă. Scoate de acolo o sti-

clă cu niște medicamente și bea două gituri.
Închide sticla cu un dop de plastic. A mai rămas
pentru două-trei înghițituri. lichidul alb fiind
cam de trei degete pe fundul sticlei. Introduce
medicamentul la loc. Scoate un pachet de țig-
ări. Aprinde una și începe să fumeze cu poftă.
Expresia feței îi e senină. Trage un fum adinc,
în plămîni și îl evacuează prelung, timp de cî-
teva clipe. Încă un fum. Atunci reîncepe accesul
de tuse. Îl ține mai mult ca altădată. Și nu ar
fi încetat dacă nu ar fi luat un git din sticla
cu medicamente. Cind se potolește, bolnavul
aprinde altă țigară, deoarece pe prima o strî-
vise în timpul tusei.

— Nu înțeleg atitudinea dumneavoastră,
spune doamna de vizavi. Tușiți de vă dați duhul
și încă fumați. Este foarte dăunător, și poate
din asta vi se trage boala. Văd că ați aprins a
doua țigară. E pur și simplu inconștientă, ier-
tați-mă că v-o spun dar o fac în binele dum-
neavoastră. În condițiile de față, a fuma în-
seamnă sinucidere. Nu vă puteți lăsa de fum-
at? Ați încercat măcar? Aveți nevoie de o
încurajare?

Pe om îl năpădește tusea și nu e în stare
să spună decît, cu greu:

— Scuzați, doamnă, vă rog să mă scuzați.

Acum...
Tușind omul iar încercă să răspundă prin
gesturi. La un moment dat chiar trasează în
aer ceva asemănător cu un grup de litere.
Parcă un o, un d, un a, un p sau un b... Iată,
cu siguranță, un o, un d... Dar cine va desco-
peri un sens pentru cele desenate de el, alit de
fragil, în aer? Măcar dacă geamul ar fi fost
aburit, să le deseneze pe sticlă. Literele scrise

Desen de ILEANA DASCALU

Jurnal de poet

PARMENIDE

Nu se poate citi, hotărît, nici
o carte ca lumea, în materie
de filosofie vorbesc, necunos-
cîndu-se temeinic aceste frag-
mente presocratice ce ne-au ră-
mas. Ori încotro te întorci ni-
mercești fie peste Devenirea lui
Heraclit, fie peste Dialectica în-
cepută de către Zenon, fie, în
sfîrșit, peste „existența” lui
Parmenide.

Parmenide cade între Hera-
clit și Empedocles ca viață și
spirit adică să-i aparut Poemul
Despre natură cam în jurul
anului 480 î.e.n.

Poemul acesta fragmentar ră-
mas nu în forma primară (Calli-
mach spune că nici n-ar fi al lui
Parmenide) spune mult despre
ceea ce ne interesează de noi
astăzi despre înălțarea din sinul
nimicului, a nopții și rămînerea
în amiază.

Parmenide este socotit Părin-
tele Ontologiei, pentru că este
întîiul care se oprește și cere do-
vadă, cere cuvîntului să se aplice
asupra a ceea ce are în față

„Ceea ce-i pare omului a fi tre-
buie să cerceteze”. Devenirea
lui Heraclit suferă o mare
schimbare; ea se oprește. Totul
devine increment. Omul își ia
unealta și începe să măsoare.

Ceea ce se poate gîndi este.
Ceea ce nu, nu este. Totul este,
nimic nu este, „existența” este,
„non-existența” nu poate fi. El
dă viață acestei copule, „este”.

Scolastici au numit potriviri-
rea asta pe care Parmenide a în-
ceput-o *adequatō rei est intell-*
lectus.

Poemul său este tocmai o pa-
rabolică desprindere a soarelui
din noaptea, din nimic și ridicar-
ea lui în limpezimea de amiază
a cerului. O detașare de haos
și irațional și o intrare în zarea
rațională. El impune astfel lu-
mea. Fiecare cercetării, o ține ca
obiect monoteic, demn și apt de
cunoaștere.

Ceea ce nu se poate supune
rigorii cercetării nu există.

Soarele nu ră sare pentru a a-
pune, ci pentru a ajunge la a-
miază. Pentru a o putea pîndi,
trebuie, lumea, s-o reduci la mi-
nimum, s-o începi pe fragment,
pe vietate. Așa se face știința și
s-a făcut. Poeții o gîndesc în
mare, în tot în mister cosmog-
nic, oric apocaliptic — de a-
ceea poezii „mint mult” cum s-a
spus. Parmenide este întîiul care
nu mai poate minți cu poezii,
de aceea rîndurile lui au devenit
nave cosmice și bombe. E
cumplit să citești textele ace-
stea care au făcut deja o istorie
care se numește Europa.

Ion ALEXANDRU

4 decembrie, Aachen

MIHAI DUTESCU

Noaptea nunții

Găsim în volumul lui Mihai
Dutescu versuri limpezi, cali-
grafiate cu grijă și cu un
simț al poeziei nu neapărat
ieșit din comun dar, măcar în
marginea cărții de față, si-
gur: am venit noaptea asta
să mă trădezi / la galere am
venit trăgînd / pe fundul o-
ceanului / nisipuri grozave am
traversat / și pustiuri cu ca-
ravane de lună / am străbătut
/ ca să te văd / ca să-mi spui
că și tu uiți / că și tu mori /
că și tu te rogi aceluiași magi
/ în noaptea aceasta a nunții
/ cind lucrurile se iubesc / și
cind eu te iubesc / am venit
să ne despărțim / pentru tot-
deauna / vreau să înțeleg
această plecare / nu iau nimic
pentru mine / nici numele
nici poemele / pentru care am
trăit / și am sperat / știu, și
tu ai omorât pe cineva / nu
sint făcut să te judec / deși
mă născusem / să fac dreapta-
te unor cuvinte // păstrează
noaptea aceasta / ca pe un ta-
lisman / de os bun și negru /
și du-te să aprinzi luminări /
lingă portretele mele / nu
pentru că voi muri / ci pen-
tru că voi osteni / și pentru
că aceste mini care tremură /
îți vor albi părul / mîngîin-
du-te // du-te și așteaptă-mă
singură / în dreapta tăcerii.

Poeziile, de altfel ca și au-
torul lor (imediat îmi ziceam /
mă voi sparge în aer / ca o
icoană pe sticlă / și voi striga
/ ca un născut al liniștii / ce
sint), au ceva din fragilitatea
„icoanelor pe sticlă”, constitu-
indu-se în limitele unei inten-
sități care să nu le pulverize-
ze: cine ar crede / că te iu-
besc din moarte / de dincolo
de clipa / cind nu m-ai tră-
dat / cine ar crede / că stau
uneori / nehotărît / cu teava
lunii / deșă la timplă. Moti-
vul poetic, oricît ar fi el de
tulburător, este transcris cu
surdință și cu aparentă neu-
traliitate: în riu rămîneau go-
luri / unde se scaldau fetele /
goluri care călătoreau / bul-
boane fierbinți / plutitoare //
vai doamne / copilul meu //
să fie frumos / se rugau ele /
dindu-se cu capul de pești /
și întinzînd mîinile / spre lu-
nă-răsare // vai doamne / co-
pilul meu // se rugau ele /
pierzîndu-și / trupurile.

concepții și mă gîndesc une-
ori, dacă el ar fi redactor la
o revistă, eu la altă revistă,
ne-am publica reciproc și a-
tunci ar fi și mai bine...” Să
treceam peste această auto-
prezentare, care nici în glu-
mă, nici în serios, nu-l ono-
rează pe autor și să exami-
năm cele douăzeci și patru
„tentative satirice” ce compun
volumul Punct pe y. Florin
Andrei Ionescu practică o sa-

lism” de Urzica atrăgînd aten-
ția asupra posibilităților
autorului de a scrie cîndva și
literatură. Ne gîndim de pildă
la o povestire intitulată Viața
dublă ori la alta intitulată
Trei sticle de Murfatlar. Du-
pă ce are revelația chipului său
misterios, Alexandru Duma
din Viața dublă începe să
ducă o existență aventuroasă
de detectiv pe cont propriu
„...începu să-și aleagă un om
din mulțime și-l urmărea zile
întreși, lipsind chiar de la

FLORIN ANDREI IONESCU

Punct pe y

„Voltaire spunea că toate
genurile sint bune, afară de
cel plicticos. Aici sint de a-
ceiași părere cu Voltaire. E
bine că între noi doi există
pe alocuri o comuniune de

breviar

liră directă, nedisimulată, cu
tente umoristice și absurde
de imprumut, o satiră lipsită
de fantezie și subtilitate: un
snob își pregătește cu grijă
subiectele pentru posibilele
conversații; un tinăr, feroic
posesor a două magnetofone,
organizează un ceai dănsant
de pe urma cărui se alege o
restanță la „Organe de ma-
șini” și cu pierderea prețio-
selor obiecte (plus benzile) —
subtilizate grațios de Lucica; /
un soț, învințit de risipă,

serviciu, se posta pe trotuarul
opus casei în care intra și a-
ștepta ore întregi, pîndind a-
prinderea unei lumini, frea-
mătul unei perdele, scrișul
unei uși dosnice”. Tot un
fel de existență dublă încear-
că și Păscăluță (Trei sticle de
Murfatlar). Îndrăgostit de
noua colegă de birou, Păscă-
luță — un urit — brodează
în fața a trei sticle de vin o

romanzoasă poveste de dra-
goste.
Dezvoltate, aceste „tentati-
ve satirice” pe seama „dublu-
lui” și a detectivismului nu
ar fi fost lipsite de interes
și ar fi scos, poate, din ano-
nimat o carte, dar și un autor
care, după cum aflăm din
prefața (scrisă în glumă, de-
sigur), are neapărat nevoie de
un volum-trambulînă pentru
a obține în presă un loc de
cronicar sportiv. „Ce, sint
primul?”

MARIA PETRA

Cînd se lasă tăcere

Ce se poate reține cu ade-
vărat din volumul Mariei Pe-
tra este efortul de a scrie
poezie, efort cu alit mai mare
cu cit autoarea nu pare a a-
vea o experiență poetică te-
meinică. Se adaugă la aces-
ta și un complex de inferio-
ritate de natură să stînjească
eventuala exprimare
liberă a poeziei: O, nu îți vă-
duve cermită / cind viu la voi,
femei-poete / Nu mă priviți
înversunat / încă nimic nu
v-am luat // Știu că mă pu-
neți la necercare / învîluindu-
mă-n tăcere / și împungî-
du-mi cu un deget / epite-
tu-mburuienat. Deci s-ar putea
ca Maria Petra să scrie rău
din cauza unei „emotivități”
excesive. Din păcate însă, ci-
titorul n-are de unde să știe
toate acestea și autoarea scrie
rău fiindcă scrie rău. Versu-
rile ei sint greoaie, confuze,
naive și nepoetice. Se poate
cita orice: Eu m-am născut
adolescent / — astfel vreau
să și mor / În seama anilor
preamultul nu-l lua / inimă,
de nimic nu te înspăimîntă //
Tu rămîi-mi mirată, toate /

c-o tresărare primindu-le /
Așa, ochii — tot mari pe chi-
pu-mi / și limpezi. Miinile
— fragede sau: Pune-ți ure-
chea pe vînt / și ascultă, iubi-
te, cum viu / Gata de dragos-
te, sau: Cit nu i-am văzut
ochii la răsucire nainte d-a
se duce, nu știu / de ce-a fă-
cut-o. să-l condamn / cum
ne-am deprins de mii de ani //
Și cît suspinul — resemnat /
î-l bănuiesc în trunchiul pro-
sternat astfel / a prăbușire
mai degrabă, milei — cum /
să-l simt de-a binelea întur-
nat sau: De-ar fi să m-ajun-
gă într-o zi / o astfel de toa-
nă ca moartea zăbranică, un-
de-aș / mai putea pentru
drum să m-așez eu avînd /
întregi toți copacii în mine
de cînd / mă știu, ca în se-
ve-n fiourii curate înmuiați /
de fibre, roșile-mi / frunze,
foșnind legănăți // Să-și poa-
tă ținea rădăcina / firesc, a-
dunat-am cu timpul pămînt /
Cu single în lungi suvițe /
greu, pe sub maseaua de min-
te-n / constantă cursere-l
simt / ades cald pulsîndu-mi...
Nu se poate desigur nega a-
cestei autoare o anumite sen-
sibilitate „adolescentă” —
dezordonată și nereflexivă —
cu predispozițiile poetice de
rigoare.

LECTOR

preziceri

de CORINA CRISTEA

Ultima casă de pe deal era casa Păunei Albă. Intrai printr-o arcadă direct în sufrageria pardosită cu marmură albă și neagră. O masă spaniolă, lungă, cu tăblia pleznită la mijloc, înconjurată de scaune cu spătarul înalt și împletitura de sfoară, împărțea camera în două părți egale. Pe masă se lăcea ca un crab un platur de argint cenușiu. Deasupra bufetului cu uși sculptate cu capete de păsări și animale se găsea o poliță pe care erau așezate șase farfurii de faianță, farfurii de colecție, de o mare valoare, desenate cu verde și roșu smeuiri. Între ferestre, înconjurată de funde de boranjic, băută în perete în cuișor n-olofosea niciodată. Printr-un culoar plin cu icone pe sticlă se ajungea în dormitor. Patul cu stilpi sculptați avea învelitoare roz, lampa era un buchet de crini și trandafiri de murano, iar oglinzile de pe pereți înzeceau în apele lor îngerași de bronz de deasupra patului.

Păuna primea în seră. Purta întotdeauna pantaloni largi de saten violet, strinși pe gleznă și degetele picioarelor și le împodobeau cu inele cu pietre mari. O tunică lucioasă de alpacă neagră îi ascunde sinii uriași, straturile de grăsime de pe burță. Părul tăiat scurt părea un-suros și murdar, îi cădea nepieptănat pe frunte, se subția în dreptul urechilor, arătându-le ascuțite și albe. Pe perne de piele zăceau cîinii Păunei, mari ca niște viței, negri ca niște bivoli. Caius și Fagu. Pe șevalet, portretul neterminat al unei fete cu părul despletit, cu umeri acoperiți de voaluri plutitoare, cu ochii verzi, desenați corect, colorați frumos, cu umbre și puncte de lumină, dar fără privire. Portretul Tuliei. Mulți spuneau că Tulia nu existase. Că era o invenție a Păunei ca și povestea cu pădurarul

cu care se iubișe și cu pictorul care o împușcase. Bertă o cunoscuse însă pe Tulia și putea povesti despre ea. Păuna povestea mai frumos. Totul devenea misterios când vorbea despre Tulia, o ajuta vocea joasă, egală, o voce care nu puneă întrebări și nici nu se arunca în exclamații. O ajuta ochii cenușii, urezi tot timpul, și chiar sera plină de planete ciudate, flori cărnoase, parfumate greu, corole grase. Întredeschise aproape obscen, înfepate de pistiluri galbene, pufoase. Mătușa Mătușica plingea ascultînd-o vorbind despre nopțile Tuliei, despre pîmbările pe cai de pe marginea prăpastiei. Tulia din tablou își imprăștiă părul castaniu pe toată pinza, părul în care pădurarul prinsese pentru că era pictorul îl pieșănase și-l periașe ore în șir. În mătușa Mătușica exista și un grănie de invidie, o dorință de fete care se vrea zîină și știe că nu va fi niciodată. Mama prefera mobila din casa Păunei. De câte ori venea, nu știa să strecoare cite o întrebare: „Nu te-ai plietisit de scrierul asta. Păuna?” Toate însă, erau încremănite pe locurile în care le așezase Tulia și nimic în lume n-ar fi determinat-o pe Păuna să le vîdă. Pentru că toate erau o măturie a Tulia existase. Un sprîjin pentru povestirile Păunei.

Totul se desfășura lent. Înții suna clopoțelul de la intrare și răsunau pașii Mamei și ai mătușii Mătușica pe pardoseala de marmură. Tom se simtea ca într-o biserică în care preotul nu mai slujise de mult. Cînd ajungeau în dormitor le întimpinău cîinii. Unul mergea în dreapta și altul în stînga lui. Le conduceau pînă

în seră și se așezau pe pernele de piele, cu labele întinse, cu cozile stufoase bătînd leșez mozaicului de pe jos.

Păuna stătea lungă pe o canapea. Fuma pipă și zîmbetul ei făcea femeile să creadă că e stăpînă în el înțelepciunea pămîntului. În afară de canapea și de flori în sera mai era portretul de pe șevalet. Așa că vrînd, nevrînd, se discuta despre Tulia. La sfîrșit Păuna amintea scopul vizitei:

— I-am spus că are să moară. Nu-mi pot ierta niciodată. De ce i-am spus?

— Păuna, nu ne spui și nouă ceva? se ruga mătușa Mătușica.

— Sîtu eu? se lăsa rugată Păuna. Mereu îmi zic: „Termină cu povestirile! Oamenii au să se urască!”

— Păuna! zicea Mama mustrătoare. Îi convenea să fie mustrătoare. Nu credea nimic, nu asculta nimic. Venea să se distreze, să afie întrebările mătușii Mătușica, să vadă mobila.

— Tom se uita fascinat la cîini. Era ameliță de mirosul florilor și speriată. Auzise că o fată murise pentru că dormise cu cîini în odăie.

Cîinii o priveau plictisit. Cînd se ridicau, lui Tom i se oprea respirația. Înalti aproape din cer, o mormonău, își treceau boturile pe șemălele de lac, sub fusta pisată, îi umzeau coapsele cu limba lor aspră.

Păuna, care vedea totul, îi trimetea la locurile lor.

— Nu-ți fie teamă Tom! Data viitoare cînd ai să vii ai să întîlnesc un băiat. Am căpătat un băiat. Ai să te joci cu el. Doamnă Mătușica, nu-l căuta departe și nu pierde timpul. Tineretea zboară fără aripă. E aproape, e foarte aproape. Cade

de tobă. S-ar putea să se piștulesc dar s-ar putea să fie chiar de tobă. Te gîndește și unul de gîndă, vezi ce faci!

— Ha! Ha! Ha! se zguduie mătușa ca pusă în priză.

Bucurie de bani. Poate fi un cadou frumos. Veste de nuntă. Mi-l ier în casă.

Cu Mama era mai greu. O privea pe Păuna fără nici o expresie. Putea să asculte de dragoste că nu se bucura, putea să asculte de moarte că nu se înfrînta. Păuna îi spunea de cral de eroic și de plin dar Mama nu-i lasa ochii de la ea, își ținea capul de la stînga la dreapta în semn că nimic nu-i asculta.

— De ce mai veniți? se înfrînta Păuna.

— Credeam că vîntul vreo oglindă sau vreo iconă. Nu vîntul chiar nimic?

Tom pleca scos cu durința de a plînge. Se înfrînta în jurul mesei, cu pași mărunți, încerca să plutească în inchișipul că are vînturi pe urate, că trece printre frunze, că despică noaptea călare pe un cal și că deodată cineva o împușcă. Se așeza în fata oglinzii de la dulap și zicea: PAC! Se lăsa în genunchi, se culca pe parchet, își întindea brațele și picioarele. Se ridica, se uita mult în oglindă (Bertă îi spunea odată că dacă se uita în un punct fix într-o oglindă vede pe dracu, zicea: PAC și iar murea).

Deci pentru Mama n-a fost prea greu să vadă. N-a fost nevoie ca domnișoara Herbert să intervină, că căzute o formulă cu mai elegantă, mai delicată, pentru a-i spune părea: „Mediul nu e tocmai indicat pentru educația unei fete”. A știut Mama singură că înțelesese cum se ține de perni moale și rar ca să-i crească lung și bogat, cum înalțea șevaletul înfășurată în voalul perdelor și cum se uita crudă în oglindă.

ILIE CONSTANTIN

DUBLETE

(1959 — 1966)

Orgolii

Stele albe la răsăritul luminii, caze în eicare se înduplecă să născocescă povești despre lumi înscopinate la capatul întinii de vedere, unde înscopinat ochiul răspunde în geruri.

Poate la umbra orbitelor așteaptă neliniștite orgolii.

Odată, niciodată

Odată, niciodată, întotdeauna adeseori, orare, oarecînd: un joc de timp în timpul meu revine, timp de tîrziu și de curînd.

Nepăsătoarele cuvinte iubirea le încearcă rînd pe rînd. Un joc de timp vom fi, un joc, timp de cîndva și de nicînd.

Clipa desprinderii

lui M.R.P.

Căi nestiute ochii dezvelira insinuate latin prin frunziș și oarbe depărtări se împliniră cu irisi: ce sovaicu piezis.

Lumina-n jur se-nchise fără veste ca o bețe crîncenă cu vin și el alunecă de vis, pe creste, îndepărtat și singur și străin.

Se răscuciră tragic pe relină copaci: limpezii, înmuiați în cer și zărite purtate de lumină se sfîrșiră-n norii mari, de fier.

Tăcerea pînditoare-n el deodată tipă înalt în creier ca un gînd. Și lumea se urni, desfășurată cu pinzele vîind de-alta vînt.

septembrie, 1959

Necunoscute gînti

Nebun și blind străin, cu amănuntul pe filele vîrînd de conspirații te-am deslîșit cum bănuiai pămîntul tinjind pierdut la pastorele spații.

Și eu doar în ghivece și onere îmi mai lovesc privirea de petale, ruote din muta severelor putere, moarte de mult în pietele ovale.

Necunoscute gînti de flori mă-ncearcă, petunii, gladiole, crini, glione, de parcă-as fi piecar de-un veac, de parcă părinții mei s-ar renega în mine.

Orasul n-are timp, orasul trece labarilos, neapăsător, lansat din seră și din casuri vă culșege voi, flori, din perversit, nostalgic sat.

Alcool

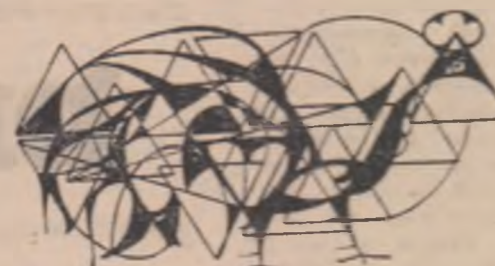
Trec urînd comete rupte cu tărmuri amăgite-n lupre, de Jupiter se nătează torcină ca neamul pisicesc. Voi, sateliiți galileici, ca multe luni rastălmăcite din orient ca niște seic vin cu turbane pe orbite.

De Jupiter și de Saturn n-ai și ceasul de la turn, cobor planetele aomă! pe scări umbroase de-alcool

Umblețul tău

Umblețul tău cercul e-o oșină, înimă bote goană nerupd. Fiară și zid, unghie de simțiri la plîndă tu, început și sfîrșit de lupd.

Pleșt în moarte drept se așed, înocuită tîntă în cale. Tu esti negația prîzii, sevedă, cu disperarea linistii tale.

Istovire

E noapte în viața coboritoare din cer trecînd peste ferestre galbenă de plîie ausului august. Vezi, tomuri și hărți de-nălțime prevăd cu migală alunecări de comete eclipsive, e calculată fără iertare secunda

dintre vară și toamnă, astăzi la orele douăzecișidouă, acum. Iar mai tîrziu amînarea de soare ne va vesti că e toamnă deplină, e toamnă

e o primejdie stăruitoare de toamnă poate o bătrînețe de toamnă.

Studiu

Asculta palid, cădea înapoi prin nașterea sa spre nașterea tatălui său și mai departe. Tat mai adînc în neamuri și trecut. Pînă cînd ieși din om și se opri greoi într-o ființă tulbură din începutul speciei. Privirea i se goli de gînduri

un urlet îi crescă din coaste și brațul dur lovi.

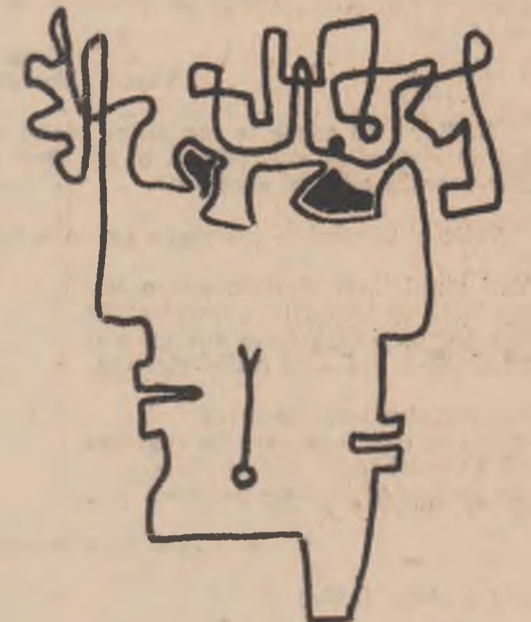
Portret meridional

Trecătoare glorie a trupului prin anotimpuri te destrami în jocul tău cu singele-n viteză. Îți amintești cum pîrșilea văzduhul suflorează unui taur anădăuz și în zadar împodobeai cu banderillas gramuzal încordat în prăvălire. La fel se năpustesc și anii tu întoarce-și smulge-le din coama-nărunțită laurii gloriei nervoase.

Părinți

Am fost adus poate din moarte între voi umilitor de ne-nțebat, în spaimele proporțiilor lumii. Declinul favorabil al lucrurilor împrejur măturisea suirea mea în pragul zilei. Dar pentru ce decolorarea stării dinainte?

Dar pentru ce acești părinți în istovire, o, pentru ce acești părinți îndepărtîndu-se, acești părinți rău alungați din lume? În primul tipăd ce-mi intră în piept,

Desene de VERA HARITON

interiorul scut de aer, e negreșit și disperarea limitei, e plînsul pentru neîntreg, pentru imaginea din ochi făcută-anume spre-a-nepărta și micșora vremeinc galul din fundal

Menestrel

Adăpostit în marile familii duc rodnică singurătate. Carena pietruidă de cochilii prin gîta peștilor străbate

Capul vin la mine într-o clipă cum e-o mamă împotriva, egală de vîrstă și aridă iatăm pămîntul în aerid.

Fragment din cărți

Prietenul meu, Poetul, m-a luat în vecinătatea coastelor sale și ca pe un Dante nervos, remurător și nelimpădat, m-a dus la intern.

Șta poarta cea mare în scoabe propozi de aivoli cu mille dar el surpat-o cu umărul, din mers O, devolvi negri fugeau pe sub nece niste furnici pe lingă calcanele unei păduri. Poetul lăsose deschis, urlară de soare, înfrarea vedeam amă la Lucifer enorme: cercuri ae iad. Poetul a mers drept spre tristetea celor două flăcări în care gemeau Ulise și Diomedes. O lacrimă coborînd de ae obrazul lui a stins flăcările-temnă. Din depărtare venea cu putere viscolul aur de perechi toți moșii din dragoste purtazi pe uraganul internel.

Poetul-ocean l-a privit atînd și-atunci umbrele lor de sînge i s-au oprit la piept căci uraganul se stînsese în ottatul lui. Tat mai adînc liberam internul memorii mari de suflere recuperina spre stele. Ne-am oprit la sfîrșit în fata Acelui; lanțurile de munți ce-l încădușau îi cădeau la picioare.

Apoi se îmbrățișară fără de cuvinte. Poetul și Damnatul, și-i priveam pierdut și ei erau atît de mari și fără apărare încă o milă-m-a cuprins și disperare e cadăi comeo corpo morto cade și am căzut cum cade un trup mort.

Desene de CONSTANTIN BACIU

Am înțeles atunci

Nu era nici noapte nici zi și atunci mergeam încet pe străzile Romei Manții de plumb se țirau pe lezezi înaintea mea umbră de sobii zăngăneau pe ziduri. Era lumina unui soare care nu știa dacă amurgise ori sta să răsară și eu cu ochii trîșiți cu gura-nepenită mergeam încet pe străzile Romei. „Armatele în fata porților” era strigătul intricosător ce umplea cetatea la fiecare ceas dar pentru că nimeni nu răspundea în fata porților încremenite rămîneau armatele... Tînră mergînd pe străzile Romei carnea trupului meu am simțit-o cum se sălta la cer numai manția atîrta ca de plumb. Și am privit în sus și o groapă imensă se rolea în cer deasupra cetății. De o mie de ani sorbite armate pe buza gropii se întunecau în ultimele băătăii. Din centrul gropii începuse să răsară un astru dureros asemenea unei candelă pe un mormînt. Am înțeles atunci că cerul

e plin de Rome moarte Drum al Robilor că mormintele adevărate nu sînt pe pămînt. Ele lucesc în ceruri depărtate și moartea fără sfîrșit ce o avem în urmă ne luminează nopțile.

Altfel de ce

Pe întinsul întuneric rostogolește pămîntul scarabeul de aur. Răsare lumea și asfințește în ochii scarabeului de aur. De la-nceput se-ndreaptă orbii spre acel întins întuneric unde el rostogolește pămîntul. Și noaptea pe cînd toți ai cetății dormeau pe străzi m-am pomenit strîgînd: Eu sînt scarabeul de aur și au ieșit cu spaime și s-au strîns în jurul meu bărbații și unii a-nțebat: dar pămîntul pe care îl rostogolești unde-î? și nici întunericul nu este acel întins întuneric... Și am plecat de-atunci să-mi caut

departe pămîntul pe care l-am pierdut pentru că eu sînt scarabeul de aur altfel de ce aș fi ieșit strîgînd în noaptea aceea pe străzi?

Singurul

În mijlocul mării să ne culcăm unul lingă altul. Nu tremura, nici în mijlocul mării sînt oarbe razele morții. În trupurile noastre bat ca-n țărniuri Cîmpile Eterne ale apelor și se tot duc și se tot duc. Corăbii de-ar fi ar căna numai somn dînt-o parte în alta a lumii. Daar galul plutește luminînd dintr-un valuri spre cer niciodată nu se mai poate smulge cale de-un veac se mai aude geamătul pămîntului. În mijlocul mării să ne culcăm unul lingă altul dar putea-vom oare uita acel val, acel Munte Singurul care alunecă spre noi de la-nceputul lumii să ne îngroape în mijlocul mării ca nimeni să nu ne dezgroape?

Cu degete de ceară

Ridică-se amurgul el teroare imensă cotropeste orasul. E ora cînd se couă noaptea în ochii trecătorului. Cu degete de ceară femeia împarte întunericul. Tu, nedreptăritule, mai mult de ve-vecea la alții să nu te razvrătești sîni cei ce duc în gene greul morții.

Să pier înainte

Între mine și moarte asemenea unei punți de carne peste prăpastie stă dulcele tău trup. În cea de Noiembrie puntea să o spintec și căzina în hăul fără fond. Să pier înainte de a muri dîncalo să nu mai ajung. Dar mina ce smulge cuțitul trebuie să rîiace și teama enormă ce-î tine înțipt în întuneric.

V. VOICULESCU

Radiodifuziunea
Directorul General

București, 1935

Corespondență inedită

(1)

Iubite Nicule,

Mai întâi la mulți ani! Îți urez și-ți doresc sănătate, căci altfel: „fericit ai fost de mic / Și la mare, fericirea urmăritu-te-a cu sia.

Nu știu dacă Florența este în realitate așa cum o vizez eu din toată tineretea mea și până acum... E atât de intens visul încât, crede-mă, m-am ferit să-l stric și am lăsat să-mi scape câteva prilejuri când puteam s-o văd. Totuși simt cum arde rîvna pentru Italia, dorul după lumină, setea să calc pe urmele sacre unde au pășit Leonardo și mai ales Schelley... Și mai cu seamă azi când am sosit înghetat la „Radio-București pe 358 metri lungime și Radio România pe 1800”. E un ger groznic, —19°, năcepa a fost —23° în București, mi-au înghețat în casă țevile, s-a astupat cloșetul, focul arde ca pe gheață și, deși sobele plinesc de incense, odaia e rece. Toți acum ne îngămădim numai la gura sobei. Ce e prost și că acest ger siberian a prins cimpul dezgolit cu grîul mare și verde.

Lucrețiu parca spunea că e o plăcere să te uiți de pe mal cum se luptă corabia cu furtuna, gata s-o înceadă. De pe malurile calde ale Italiei, bucură-te cel puțin tu și cu ea în beznă asta albă de gheață și vînt. Poate că exagerezi eu, un friguros, căci nu-mi trece umirea când am întîlnit în zilele astea de crîșcare pe d-l Gatoski numai în haină, cum umbli și tu...
De la Radio nu-ți mai scriu nimic, ca să nu te amărăsc... Cu nicio instituție lumea nu e așa de rea și nedreaptă ca cu Radio. Stai și mă întreabă de ce? Poate fiindcă este o reală și imensă putere care ispitește pe toți.

În sfîrșit, te aștept să stăm de vorbă serios în această privință. Pînă atunci umple-ți ochii, mințea și inima cu frumuseți și bucurii pe care să le împărtășești și nouă.

Un volum posibil al corespondenței lui V. Voiculescu ar contribui în primul rînd la biografia poetului sau chiar la sinteza biografică a epocii sale; prin acest caracter, epistolele trimise cu regularitate și pasivitate atîtor prieteni nu s-ar deosebi prea mult de ale altora. Dar, în această vastă și necunoscută corespondență există și dialoguri pe teme de artă sau confesiuni ce privesc direct poezia. Un asemenea dialog epistolar a avut V. Voiculescu cu scriitorul N.M. Condiescu (1880—1939), prozator de talent, autor al unor cărți ce ar trebui citite cu atenție (Conu Enache, Insemnările lui Safirim, Peste mări și țări). Fost președinte al Societății Scriitorilor Români. În perioada cînd scrie aceste epistole V. Voiculescu era conducătorul emisiunilor culturale ale Radiodifuziunii, funcție la care face adesea aluzii. Scrierile (aici am reprodus numai câteva) sînt un adevărat jurnal de creație. Poetul îi vorbește prietenului său despre poem-

le pe care le-a scris în ajun și chiar i le trimite, cerîndu-i părerea. Face, cu alte cuvinte, biografia fiecărui poem. (Ce utilitate și pentru întreaga poezie românească asemenea biografii!) Semnificativ este faptul că V. Voiculescu ținea la opiniile prietenilor: T. Vianu, Ion Pillat, Adrian Maniu. Vianu de exemplu oșca cum reiese de aici, îi aprecia poezia Victimă. Apărută mai tîrziu sub titlul Popas în suflul (Urcuș) 1937, pe care o aproppia de Fata din dafin și Cîntec pentru dezbrăcare; poezii, în schimb, se îndoaie de valoarea ei. Decizia lui N.M. Condiescu era, pe bună dreptate, a unui arbitru. Cea mai interesantă parte a corespondenței se referă la studiul de elaborare a poemelor: poezia Odă înclausă și concepută „la un dicționar Felt”, iar Holocausta, publicată ulterior sub titlul Versul, este modificată la sugestia lui N.M. Condiescu. Rezumatul poemului, un clevat comentariu exegetic, mi se pare chiar

(5) 13. VII. 1938

Iubite Nicule, așa mahmur cum mă aflu îți trimit Demiurgul. Nu-l modific de loc, dacă găsești că ar merge schimbăm la minut. De altfel sperîndu-l îl dau și în variantă, pentru cei s-ar speria de actul brutal. Te rog mult să-ți osteneala și citește-o dintr-odată să păstrezi impresia ce a-i avea la desfășurarea ei pe scenă — nu te supăra, dar cum îți spuneam aseară, îmi reproșez mereu însumi să nu persist și te pomenesci că iese un lucru bun de teatru.

Adaug versurile pe care le-am citit aseară și nu le ai:

Amurg*)

Grînar de nestemate amurgul s-a închis
Pămîntule de-acuma comorile îți seacă...
...Și-mi amintesc de-o țară alături de vis
Spre care-ntr-un alai al luminii slobod pleacă.

O trup, capcană caldă, năvod cu dulci momeli
Tu prinzi ce-i greu și lacom, păstrezi ce-îi luf
Dar sufletul, print ochiuri de vrajă și-ndoieli
Dar sufletul tot scapă și viu se-ntoarce-acasă.

Luni, 12 Iulie 1938, București
(B.C.S. Mss. 13 863).

(6) Vineri seara, 20 Ian. 1939

Iubite Nicule,

De duminică stau în pat... Iar m-au apucat, guturaiul, gîtul, urechile. Stau ursuz și infolilit... Mi-e silă de orice... Azi m-am liniștit puțin. Am încercat să mai scriu pentru volumul de poezii aproape gata: a eșit fără voia mea acest sonet interzis pe care îți trimit. Poate odată am să-l... epeuz și așa ar intra în volum, ce zici? Îți mai trimit și un Imn (...)

Răsfoind azi volumul proiectat văd că trebuie să încep să aleg ce trebuie să dau afară... Nu-l vreau mai mare de 50 de poezii, măcar un sfert bune.

Tu ce-ai mai scris? Cele două pagini pe zi? Ești cel puțin sănătos? Herescu, fugare la munte țî-a mai scris? Cum mă fac bine vreau să te văd. Te sărut cu dor

Vasile Voiculescu
(P.S.) — Am schimbat și Holocausta. Așa îți convine? Ca în vechea formă nu a mers. Vezi pe dosul acestei pagini:

O mică exegeză pentru holocausta destul de ușoară la înțeles:

Holocausta este poezia, duhul lui care-și arde chiar zeli din el pentru un vers, desprins din albia îngustă a vieții să înghete în el eternitatea de gînd și voluptate care altfel nu poate sta. Versul Artă, este calipul etern în care se toarnă eternitatea, cînd stelele cad la marginea ei și nici un alt rod afară de artă pe oricît de înalt vîrf ar sta, nu rămîne ci trebuie să cadă.

Poetul ajuns în culmea lului său, după ce a dat versul nemuritor se pleacă și caută izvoarele Somnului, Moartea.

Poate că sonetul i s-ar cuveni mai degrabă titlul de Versul).

(B.C.S. Mss. 13 864)

(7) 22 mai 1939

Iubite Nicule

Nu vreau să plictisesc la telefon pe doamna Condiescu, întrebînd despre tine ori de cîte ori îmi dă ghias inima. Ar însemna să nu mai las telefonul de la ureche. M-am mulțumit să vorbesc odată-de două ori, dar știu de la Nișu Herescu zilnic vești despre tine. Fă-te curînd, cît mai curînd, bine. Abia așteptăm să te știm în-sănătoșit ca să venim să te vedem și să te îmbrățișăm. Îți trimit o prefacere a celor două strofe pe care le-ai citit sper acum vreo săptămînă. Le dau însărcinarea să te înviezeze...

Roagă pe doamna Condiescu să nu se supere dacă am să mai sun telefonul. N-ai vrea să te simți cumva uitat și părăsit... Niciodată n-ai fost mai aproape, mai drag și mai în preocupările mele. Gîndul meu de medic să-ți fie tonic și să-ți dea nădejde.

Te sărut cu dor, al tău Vasile

*) Poezia a apărut în vol. Urcuș (1937), sub titlul Inscrispții.
*) E vorba de Adrian Maniu.
*) Apărută în vol. Urcuș cu titlul Cîntec pentru dezbrăcare.
*) A apărut întregită sub titlul Heladă, în vol. Urcuș, (1937).
*) Apărută într-o variantă și sub titlul Sufletul în vol. Intezării (1939).
*) Sonetul Versul a apărut în vol. Intezării (1939). Textul poemului este rezumat în acest comentariu inedit, egal cu un poem independent, un fel de ars poetica. Pentru comparație este necesară reproducerea sonetului: Cînd duhul însuși stă holocaust / Si-n noi funingine de zeli s-abate, / Oprit, un vers din albia îngustă / Îngheta-n sine gînd și voluptate. / Acoperis al meu eternitate, / Cînd stelele la marginea-ți augustă / Si-n vîpia durerii fermecate / Nici un alt rod pe ramura lui nu stă. // A fulgerat o inimă vreedată? / De dorul ei azi mi se umple pieptul. / Mă bîntuie iar lungi tristeti de domn. / Cunosce un vis adumbritor, și iată, / Ajuns în culmea lului de-a dreptul, / Mă plec și căt izvoarele de somn.

ținut în brațele ei, de la începutul lumii toate femeile și toți bărbații..."

Te las și te sărut, Vasile

(B.C.S. Mss. 13 861)

(4) 1937

Iubite Nicule,

Iartă-mă că te necăjesc cu prostiile mele. Iată îți trimit un program de radio, închinat mării (...). Mai adaug în plic (...) 3 ciorne de propuneri pe care le cunoști. Sînt niște marote ale mele, care nu-mi ies din cap (...). Una din ele, cea cu festivalurile muzicale, te interesează îndeosebi. Eu țin mai mult la organizarea culturală a Capitalei (...).

Acum pentru sufletul tău îți trimit două poezii. Una este cea cu pricina și se cheamă Victimă. Mie nu-mi mai place și sint hotărît să o scot din

volum. Alții spun să nu o fac (Vianu), căci se armonizează și se încadrează cu celelalte două (Odă pentru dezbrăcare*) și Fata din dafin), cu care alcătuie ciclul: Ademeniri. Vreau să te uiți și prin celelalte două în exemplarul de poezii (...). A doua este un început de Odă Heladă*) pe care am scris-o ieri, ca să uit de neazururile de la Radio. Nu știu dacă o voi duce-o mai departe. Cum ți se pare? Am vrut să o țin la diapazon înalt. Nu știu dacă am izbutit. O voi pune totuși în volum și dacă zici tu o dau la Revista Fundațiilor Regale. La radio nu e bine; deci te rugăm să nu ai de grijă. Dă-mi te rog un răspuns la cele ce te rog și nu mă uita. Te sărut, cu drag,

Vasile Voiculescu
(P.S.) Toate proiectele și propunerile ce-ți trimit sint schițe și embrioane. Dacă interesează vreuna fac memoria amănunțit.

(B.C.S. Mss. 13 860).

Te îmbrățișez cu drag, Vasile

(B.C.S. Mss. 13856)

(2) 1936

Iubite Nicule,

Știu că-ți plac cărțile frumoase și cumperi și pentru bibliotecă (...). Iată o listă de cărți pe care un anticar le are în mină și în mijloacele vinzării. Fii bun și uită-te pe catalog și dacă te interesează ceva dă-mi un cuvînt să ți-l trimit pe anticar (...) cu cărțile ce dorești.

Dacă nu te interesează, te rog n-o pierde ci pune-o într-un plic și trimite-mi-o.

Aș dori să ne mai întîlnim într-o seară, fie în oraș, fie la mine acasă la o vorbă și la un sfîrșit. Ce zici? Îți trimit o inscripție ce am făcut pe un butoi cu vin bun... Aștept un cuvînt și mi-e dor să te văd.

Cu drag, Vasile Voiculescu

[N. B.]. Încă odată te rog să nu pierzi catalogul de cărți și să mi-l trimiți. Și mă invit cu sila într-o seară cît mai apropiată.

Sufletul vinului — inscripție pe un butoi...

Vezi vinul tînăr și-amințește-n Mai
Din fund de beciuri, c-a sorbit arșita,
C-a fost o plantă clară sus pe plai
Și fierbe-n vas cînd înflorește vița.

Tărilor iubirii-nchise-n noi
Apasă-n cercurile care le sugrumă
Cînd veștile sosesc pin' la butoi,
De dincolo de hrubele de humă !)

1936 Iulie București.
(B.C.S. Mss. 13 858)

(3) Luni, 31 Mai 1937, Buc.

Iubite Nicule, ieri am stat toată ziua în casă. Și cum nu am avut poftă nici de citit nici de scris, m-am apucat să cotrobăi prin hîrtogăria de cărți și reviste ce s-a strîns în dulapurile mele de vreun an. Dosită în fundul unui raft am găsit revista Pletada, scoasă de Ion Pillat, Herescu și subsemnatul. Cum e rară (fără să facă urmă) și-o trimit, căci pare-mi-se că Herescu nu ți-a dat-o încă. Ceea ce e amuzant e că răsfoind-o mi-am amintit de ce am ascuns-o că eram gata s-o distrug. Pe atunci venea aproape în fiecare zi la mine Adrian, care rămînea la masă, apoi se urca sus, ceea ce, ca să-l auză, într-o zi i-a căzut în mină revista ce ți-o trimet, abia apărută. Furios și pe Pillat și pe Tudorică Vianu care scriesee un studiu mare precum îl vezi, Adrian s-a apucat s-o comenteze și să adnoteze... textele, cu răutăți. Tot ce e scris, de mină jos, e slova lui... ceea ce m-a făcut să asvir exemplarul, ne-exemplar. Acum ți-l trimit ție și te rog să-l păstrezi.

Îți mai dau o carte frumoasă care odinioară a făcut deliciu tineretii mele... Făcînd raze la anticari ca să-ți găsească Bronsley (?) am dat peste ea... M-am gîndit la tine îndată, singurul care poți gusta toată gingășia acestei poezii dulci pînă la otrăvă...

Poate fi vorba de pornografie în acest erotism adine, de o adîncime așa zice organică? Ne vom delecta la cea dintîi întîlnire ca să citim amîndoi din ea. Deschide, de pildă, la pagina 185 și citește Himnul morții: „...beată de faptul că a

MIHAIL SEBASTIAN

Intîlniri cu teatrul

Această culegere reprezintă o selecție din cronicile dramatice și articolele despre teatru pe care Mihail Sebastian intenționa să le publice în volum, sub titlul Culise. Poate că intenția autorului trebuia respectată așa cum s-a procedat în cazul lui G. Călinescu, cu volumul Ulyse. Editura Meridiane a urmărit în mod simplist prin noul titlu (cam neinteligibil înscris, într-o tehnografie plastică, pe copertă) să oculească ambiguitatea noțiunii de „culise”, prudență inutilă. Ediția este îngrijită de Cornelia Ștefănescu, cercetătoare pasionată a operei lui Mihail Sebastian, care semnează și un studiu introductiv.

Prin publicarea acestor articole și prin exegeza introductivă. Cornelia Ștefănescu ne dovedește concret (teoretic o făcuse în micromonografia apărută anul trecut), că opera cea mai necunoscută și mai originală a lui Mihail Sebastian este estetica sa. Proiectat ca eseu și critică literară, plastic, muzical și dramatică Mihail Sebastian se caracterizează printr-un „impresionism de structură obiectivă”. Am vrea să subliniem, dincolo, de gravele analize operate pe piese, dincolo de discuțiile teoretice de teatologie, o idee foarte insolită la noi în vremea cînd Sebastian își scria cronicile: Poezia la cabaret. Gîndindu-se la cabaretul frîncez (realitate pe care ne-o relatează și Ion Minulescu într-o altă epocă), se declara convins de „copilăria fără nici o umbră de cabotinaj a romanțierului Francis Carco” și a criticului André Salmon, care cîntau și recitau versuri într-un bar de noapte, alături

de „respectabila Colette”, în spiritul lui Cocteau care scria romane menite să fie „tipate” prin asemenea localuri. Criticul vorbește de o tradiție ce leagă poezia de cabaret tradiționale ce urcă pînă la Francois Villon. E vorba de poezia-spectacol pe care intelectuali

„Limbă și literatură” (vol. 20)

Senia de studii filologice, înființată în 1955 sub auspiciile

Adrian Marino publică un fragment dintr-un Dicționar de idei literare (noțiunea Clasic), Mircea Angheliescu urmărește „istoria” motivului poetic „inimă măia mirare”, leitmotiv al „cîntecelor” de la începutul secolului trecut, Emil Manu prezintă activitatea de scriitor și filozof al culturii a lui Vasile Părvan. Mai mult de zece didactic pare a fi articolul lui P. Ursache despre Titu Maiorescu și poezia populară; Corina Decuseară semnează un medallion Iulia Hasdeu, iar Al. Iftimie și Costinel Costin cite un articol despre cîteva periodice apărute la Piatra Neamț și respectiv Tg-Mureș.

Lucrările de limbă și stil sînt aplicate cu predilecție poeziei: Unele considerații asupra metatemei argeziene (Al. Bojin), Aliterajia în poezia lui Coșbuc (Constantin Milas), Indici de predicabilitate în poezia lui Ion Barbu (Antonia Constantinescu și Ileana Littera).

Rubrica „Texte și documente” aduce cîteva contribuții: Cauzele interdicției „istoriei” pentru începutul românilor în Dachia”, de Petru Maior (Nicolae Albu), un Diac din secolul al XVII-lea: Enache Grămăticul (Dumitru Velciu), Un cărturar bihorean din sec. al XVII-lea: popa Pătru din Tinăud (Atanasie Popa) — Contribuții se aduc și la rubrica „glose”, ca de exemplu prin cercetarea arborelui genealogic al familiei Hasdeu (George Sorescu). Ne surprinde însă că în acest context se publică un articol intitulat Știri noi despre „Courier de Moldavie” (Ștefan T. Eșanu), fără să facă trimiterea la vol. II (1956) al colecției unde acest ziar este pe larg prezentat și aproape în întregime reprodus, la rubrica de documente (p. 147—366).

breviar

și poezi de mare valoare au cultivat-o în trecut și o cultivă și azi.

Fie articole despre „metafizica” lui Ibsen, fie meditații despre public, fie simple „breviare” estetice, eseurile lui Mihail Sebastian constituie una din cele mai subtile introduceri în istoria teatrului și teatologiei interbelice.

Societății de științe istorice și filologice, Limbă și literatură, a ajuns la volumul al XX-lea. Ca structură, fiecare volum cuprinde grupaje de studii pe domenii: teorie, critică, istorie a literaturii, probleme de limbă și stil, folclor, metodică, texte și documente. În prima secțiune

ARHIVA ARGHEZI

Cîteva cuvinte

Ideea de „arhivă” este complexă și diferită, cu toate că peste „Arhiva Arghezi” au trecut momente care au dispersat-o, au ciuntit-o, ori ars și risipit-o în neant. Culegem totuși, astăzi, din rafturile ei teoretice, cîteva mici documente care stabilesc ațit o relație de sentiment, cît și alta de miez literar, în peisajul unei epoci nu de mult trecute. E vorba de cîteva cărți pe care scriitorii, autorii lor, le-au dedicat lui Arghezi întovărișite de cîteva cuvinte, mărturisind între condei și sentiment, realități pe care, cîndva, desigur, o cronică literară de investigație obiectivă, le va plasa într-un circuit de autentice valori contemporane, literare și umane.

Să ne permitem, deci, răsfiorarea acestor pagini cu sentimentul întregirii unor linii de portret, legate de o prezență activă într-o perioadă de timp semnată prin volume și atitudini, atît de destinat ar cît și de autorii respectivi.

Scoasă dintr-un raft al cărților prăstrate cu grijă bururilor de mare preț sufletesc, volumul Luceafărul, vol. I, poartă sub semnătura lui Cezar Petrescu, următoarele cuvinte: „Maestrul nostru, al tuturor — omagiul autorului” — în timp ce vecinul de raft, volumul „Casa de peste drum”, din ciclul „Golia” este dedicat de Ionel Teodorescu: „Domnului și Doamnei Tudor Arghezi, statornică afecțiune și admirație”. Insemnarea e făcută pe pagina purtînd, schița de portret a romancierului.

Felix Aderca, prieten și colaborator al Biletelor de papagal, curia vînturilor reci ale fiecărei ierni ne aduc aminte de la un timp, ultima lui licărire de viață, pe volumul său intitulat simbolic pentru anul de apariție 1945, Revolte, sintetizează această legătură de gînd și idei între el și Arghezi, printr-o simplă, dar puternică și evocatoare creionare: „Ce cuvinte, maestre Arghezi, ar mai putea cuprinde tot ce gîndesc, tot ce simt, la evocarea fetei din Dvs?... Mi-ar trebui o orgă... Și o vijelie”. Datată octombrie 1945.

Din anul 1933 cînd o tînărie scriitoare, Erastia Ureț, publica volumul de mici dimensiuni Imi plăci, raftul acestor cărți păstrează și un alt gen de dedicație, o prefață, intitulată „O vorbă” pe care o menționăm printre puținele pagini-portrete semnate de Arghezi. Citim un singur paragraf: „Autorea nu are nevoie de un certificat, pe care singur și-l iscălește, dar a socotit că un cuvînt scris pe foaia inițială a cărții D-sale de către primul cititor din public, ar putea să joace rolul unei ilustrații în culori sau ca la deschiderea ușilor, să deoazeze clanța cu un zbenghi și cu o picătură de zmalț”...

Vechiul scriitor și editorul de azi al unei publicații de poezii la Bruzelle, Mihai Steriade, pe volumul său Ceramică — Rumeurs sans aurores, tipărit în București în 1928, își așterne astfel gîndul și sentimentele: „Domnului T. Arghezi recunoștința cea mai înaltă, nu numai pentru bunăvoința cu care m-a publicat strîcînd „conspirația tăcerii” (ce termen banal) dar pentru superbia Cuvîntelor potrivite care m-au sporit sufleteste, enorm — 16 XI-1928”.

Un volum, ca și un scriitor pierdut printre calendarele noastre literare, Eugen Constant, semnînd o serie de schițe critice sub un titlu mult inspirat, Incrustări în rama bibliotecii, aduce din Craiova anulul 1940 dedicația: „Cu sentimentele de omagiu literar, exprimate în aceste cîteva pagini și în cele mai cordiale urări de sănătate”, notată în creștetul paginii cuprinzătoare a cronicii volumului „Ochii Maicii Domnului”...

Tot dintr-o tipăritură craioveană, cuprinzătorul volum Oameni și năzuințe, semnat de Gr. Trancu-Iași, poartă, de peste trei decenii, o însemnare documentară: „Domnului Th. Arghezi, cu toată admirația pentru tot ceea ce gîndește și ceea ce scrie. M-am folosit de gîndul lui în această carte... București 9 X 1937”. Volumul conține cuvîntări, prelegeri și conferințe ținute de autor între anii 1930—1937. La pagina 192, în cadrul unui curs ținut la Universitatea Ateneului Român intitulat „Export și dețuseuri”, sint citate cîteva fraze din literatura lui Arghezi referitoare la bogățiile și starea de contrast a vieții din acea perioadă.

În contextul unor atitudini protestatare luate de alții scriitorii sau cărturari din perioada pregătitoare a celui de al doilea război mondial, se inscrie și cartea al cărui titlu este edificator: Organizarea minciunii, semnată de Ilariu Dobridor. Pe volumul întîi se află următoarea inscripție: „D-lui Tudor Arghezi, cel de la care am învățat să destram urzile minciunii organizate — desăvirșit respect”...

Aș încheia această mică incursiune printre cărțile casei noastre, cu semnul de condei, cu valoarea de simbol, al poetului Cicerone Teodorescu, aflat pe volumul său Făurări de frumusețe, oferit la 21 mai 1955, cînd Arghezi împlinea trei sferturi de veac de viață; „Marele făurăr, Tudor Arghezi, cu dragoste la fel de sfioasă ca și cum doăzeci de ani — unul dintre ucenicii”...

LECTOR Baruțu T. ARGHEZI

10 DECEMBRIU 1955

MAIORESCU și Generația junimistă

N. I. BASILESCU către TITU MAIORESCU

1893, Iulie 31

Aachen, hotel Elefant

Domnule Maioreescu,

Aseară eram foarte rău; cura cu mercuriale, băile și apa, cred eu, că mi-au adus durerile cumplite de cap și o dispepsie.

Însă frumoasa și binevoitoarea D-voastră scrisoare m-a înviorat așa, că azi Drul mă găsi vesel și fu mulțumit „de ma bonne mine”.

Mi-a părut peste măsură bine că s-a întimplat să gîndesc unele lucruri ca și D-voastră. Întotdeauna am socotit, că pentru propășirea unui început de civilizație, e absolut necesar) a intrupa cît se poate mai mulți indivizi, pentru o direcție sănătoasă și de adevărat progres; că pentru a lupta cu succes, mai ales în condițiile actuale ale țării noastre, nici o forță nu trebuie neglijată: c) încercate toate mijloacele, ca să fie atrase toate (care sînt active) în cîmpul luptătorilor celor sănătoși, și asta se înțelege de la sine că eu socotesc astfel tabăra noastră.

De multe ori m-am gîndit la Proca și îmi pare atît de rău că nu face parte dintre noi. Dacă ar fi venit barim 3 seri la juminea, cred că ar fi fost biruit. Erea mijloc să-l atragă Dragomirescu sau Negulescu în adunările de la Atanasescu; dar cel dinții e prea dur uneori în raporturile lui și prin urmare a îndepărtat mai mult decît a apropiat sufletul de sensitivii ai aceluia; iar Negulescu prea rece în relațiile lui de început, prea compasă, are aparența unui pedant și afectat academician, în cît nici el nu l-a putut face să se entusiasmeze de noi și, în fine, Atanasescu mărginit, nehotărît în credințele lui, e incapabil să încalzească pe cineva pentru ceva, ce ar aduce o schimbare în sufletul aceluia. Numai Dvoastră, dacă ar fi venit încă de două ori la serate, 1-ați fi putut influența.

Dacă ar fi curios numai să ne cunoască, eu cred că fi al nostru.

Cu totul deosebită sînt chestia pentru Coșbuc.

Dar dacă i s-ar tolera neajunsurile caracterului său? Cîte n-ați tolerat Dvoastră! Asta-mi aduce aminte pe Caragiăle. Însă acesta, conștient sau nu, dar e o forță pornită într-o hotărîtă direcție și merge pe ea prea de mult și prea repede, ca să se mai poată schimba. E în tognmai ca un vagon care a fost mult și iute trînt de o mașină, de la un timp însă se desprinde întîmplător, dar totuși merge după celelalte, cu toate că acum e scîpătat mașina de o greutate și cu toate că el, de ar avea conștiință, ar crede că e independent și că merge cum îi place.

Nu v-am spus în scrisoarea precedentă a mea — destul de descusut de altmîntre — nimica despre cei din Berlin. Am găsit în prima zi pe T. Antonescu după adresa ce-mi dădeseți D-voastră și a doua zi ne-am găsit și cu ceilalți doi la mine la hotel, după ce făcuseră seara la teatru cunoștință cu Evolveanu. Toți mi-au plăcut foarte mult și îmi pare mai ales bine, că Mehedinți mi-a împrumutat rezerva prea pronunțată, pe care o avusesem față de el mai înainte; niște mici? șovăiri ale lui mă cam preveniseră-n contra și îl și vorbisem mult de rău, din care cauză nici nu mă cinstise cu un exemplar din teza lui, dacă nu mă voi fi înșelînd. El, și-lam că e foarte inteligent și despre cei doi, pe cit mi-a fost cu puțință să mă îndreptez, mi-au părut asemenea capete distincte. Am discutat despre multe lucruri cu ei; a venit vorba de juminea, citiseră articolele lui Negulescu și Dragomirescu și le plăcuse mult. Toți trei erau încîntați de cum mergea și Convorbirile.

După cite am văzut sînt și ei admiratorii D-voastră și vă consideră, nu numai pe tîrîmul literar, dar și politic, ca adevăratul promotor al ideilor, care, ei sînt siguri că vor domina progresul civilizației noastre. Nu știu însă pînă la ce punct poate cineva să se-ncreadă. Eu sînt încercător. În orice caz, socotesc că singurul drum ce e și posibil pentru activitatea lor intelectuală cultă, este cel ce l-ați deschis Dvoastră, încît rămîne de discutat cine va fi în cap, lucru de altfel secundar. Mehedinți e foarte ambițios, ceea ce dă acțiunilor lui o nuanță puternică de nestatornicie. Dar nici o dată nu va lucra într-un sens opus, căci dată fiind urzeala de temelie a culturii lui și inteligența lui limpede îl va fi imposibil; și dacă e vorba de întîietate, cea ce desbînă asemenea pe Negulescu și Dragomirescu, s-o aibă cît care va fi inteligent și evident că acela o va avea. În orice caz acum,

continuarea reformei ideilor noastre politice și literare cred că nu va mai fi concentrată în capul unuia singur. Mehedinți în literatură n-are să însemne nimic, cu toate că acum e incîntat de Geografia lui, dar în cealaltă direcție poate avea totul nu știu; însă e om și de concepție și de acțiune.

M-au întrebat de pe la noi și le-am spus cum merg de bine serile, apoi le-am vorbit de noial volum al lui Coșbuc, pe care nu-l cunoșeam, am povestit unele din poeziile lui și au fost entusiasmați: ochii cei fini azurii ai lui Evolveanu strălucneau de lumina entusiasmului inteligent. Mehedinți măsura oada în lung și făcea gesturi cu capul, cu mîinile, cu tot corpul și vorbea de Unguri, de Ruși, de Dacia. Cu toții eram curemurați de fîcîi de plăcere, ochii lui Teohar rîdeau sub ochelari, cînd făcăm combinații de alianțe, războaie ferice, linii de hotare, rapoarte de artă, și cite alte planuri frumoase și atîi de repede țesute. Apoi ple-

mau de imediat, pe că un ideal original s-ar putea lîmîi. De sigur, că e o mare rașare, să-ți caști asupra și nu în capul celui care l-a vădit și l-a spus.

Acum mai mult ca orînd sînt convins, că ideile omenești și mai ales cele artistice, sînt împrună cu creșterea care le naste ceva distinct de tot restul existenței. E atît de absurdă explicația prin mișcarea naturii, cum ar fi absurd să se susțină că în natura pîniele imităză minerele, animalele unele plante ca să-și manifeste formele. Fiecare din ele își are o anumită materie trecută prin toate fazele din urmă și toată puterea de manifestare a lor e în ele. Dacă împrumută ceva de la natura inferioară o formă superioară e numai material brut, pe care aceasta din urmă îl transformă după chipul și asemănarea ei. Așa se întîmplă cu totul în natură, așa și cu arta și se înșeală grozav cei care o consideră ca ceva artificial, o excreșcență. Această idee este vită vine de sigur din pricină că arta are

primat clar dela ce am glodit, căci altfel ar fi o lungă galimatia. În cazul lui, căj bun, spre să mă lertati că atenții atîi la orole Dvoastră de repas. Acum împrăvesc rugîndu-mă să trimiteți Doamnei Maioreșcu cele mai alene sentimente de recunoștință și adine respect, iar Dvoastră primii salutările mele și mai multe altele, pentru care, nu găsesc vorbe.

N. BASILESCU

TITU MAIORESCU către N. I. BASILESCU

Căuterea, Vineri, 6/18 aug. 93

Iubite D-le Basileșcu, ce bine venită e scrisoarea D-tale cea lungă. D-voastră sînt mult, gîndesc mult dar arăt puțin. Mă bine, decît contrarul firește; dar e bine și cînd arăt. După prea scurta scrisoare dîntă, a doua a adus completarea dorinței și în privința impresiilor artistice și în privința zărilor petrecute la Berlin cu Mehedinți, Evolveanu și T. Antonescu.

Gîndesc și simt ca și D-ta despre necesitatea împreună-lucrării elementelor sănătoase într-un cerc foarte intim legat, și la sfîrșitul vieții mele toată mîinea și o parte a inimei îmi sînt concentrate spre aceasta, din dragul lucrului în sine, din iubirea capetelor accesibile adevărului și frumosului. Și D-ta și eu mîine ne înțelegem cu atît mai bine într-o chestie, cu cît amîndoi suntem lipsiți de slăbiciunea (sau de țărnia? vezi Carp) ambiției de preponderanță personală. Sînt așa de lipsiți: de asemenea seacători, încît nu pot înțelege bine lupta personală între Dragom. (Irescu) și Negulescu, sau între Mehed. (Ireși) și alții. Aci stă un pericol al viitorului, și noi — modeștii — trebuie să-l conjurăm. Dar despre aceste la toamnă, în cercul nostru din București.

Scrisoarea D-tale din urmă nu e totuși destul de lungă, și ear trece prea laconic peste starea D-tale fizică. „Cura cu mercuriale, băile și apa mi-au adus durerile cumplite de cap și o dispepsie” și atîta tot? Dar cum și de ce? Care e doctorul care te consultă acolo? Îți inspiră încredere? Ce zice doctorul despre D-tale? Ce speranță îți dai pentru boala specifică? Nu vine dispepsia din mîncare rea? — Stii, că ești încă prea sălbatic în cele fizice; trebuie cu stăruință să te civilizezi în această parte, să te feresti de răceală, să te îngrijești de mîncare, în limite raționale. Și adaptarea posibilă a acestei raționalități trebuie să-ți-o faci, firește fără moșire.

Bea destulă bere bună? Ai intercalat pe la 4 ore o ceașcă de șocolată? Sînt bune pe la cofetăria prusienă („Conditori”), și nu scumpe.

Ce impresie totală ai D-ta asupra tamentului, ce-l urmezi la Aachen?

Îmi spuneau băieții la Paris că (ți-a părut, că Dr. Schachmann mi-ar fi spus — după cercetarea D-tale acasă la mine — că ești tuberculos. Aceasta nu este exact. Dacă mi-ar fi spus așa ceva, ți-aș fi spus-o, ți-aș fi spus-o din princip. Eu însuși sînt nepăsător de moarte ca de ceva posibil orînd și inevitabil în definitiv, și țin ca toți oamenii cu aplecare filosofică, intrucît sînt accesibili convorbirilor mele, să fie tot așa de nepăsători. Dar Schachmann nu avea nici o neliniște în privința D-tale.

Nu cruta banii la Aachen, cînd e vorba de sănătatea D-tale. Și dată poate mîncarea la oțel nu e bună (e cam efîniță plata ce mi-ai scris-o), intercalează-i peste te reconfortante de aiurea, bere, șocolată, o „Fleisch-Pasete” etc., și această din urmă pe la „Conditori”.

Noi plecăm poimîine de aici, sîntem 2 zile la Paris (hétel Continental), apoi v-o 3 zile la „Interlaken, Schweiz, poste-restante”. Pe la 18/30 August la „Kurhaus Schuls-Tarasp, Schweiz” și pe la 25 aug./6 sept. sau 26 aug./7 sept. la Viena, hétel Sacher.

al D-tale
T. M.

P.S. Nu uita că ne întîlnim la Viena, și dacă îți lipsesc bani, mai am eu ceva dispoizibili pentru D-ta, și înainte de Viena.

1) Lunga digresiune estetică din această scrisoare trebuie pusă în legătură cu un proiect de articol al lui Basileșcu pentru „Convorbiri literare”, pe tema influenței mediului în creația artistică, proiect de care Maioreșcu avea cunoștință. Articolul s-a împărțit însă mult mai tîrziu. În febr. 1900, în volumul „Lui Titu Maioreșcu, omagiu”.

Desen de CONSTANTIN BACIU

TOROMPOCASENIE: „Muntele” e un mușuroi fără furcă. „Curierul” n-are chef să poarte vestă și nici cravate bordo, iar „Focul” arde pe o vatră de gheață. Nimic.

D. VASILIU, de prin Olt-Slatina: Poți să-ți schimbi meseria de „prooroc profesionist” pe aceea de simplu chibit. Evenimentele au probat că nu te pricepi nici la fotbal și nici la prooroci. Cîștit să nu credeam că prin Slatina se poate bea vin cu vază.

PAVEL MAGIRU: Primit epistola „anarhico-sentimentalo-contestatoare”. Cam bombastică. Dar nu asta interesează în primul rînd.

E într-ansa o revoltă sinceră împotriva nedreptății. Sînt convins că lucrurile se vor aranja în bine. Pentru că nu poți lustrui la nesfîrșit picioare de lemn, preținzînd că ești căprioară.

E. M. FILMER: Vrei să zici că ești ghidus. Și că o să ne lășăm păcăliți și o să-ți publicăm așa-zisa traducere din latină. Îți pierzi timpul cu bancuri proaste. Sau, cine știe, altceva nici nu poți să faci. Cu toate că acum au început ploile și lemnele se vînd nedespicate...

UȘOR CONSTANT: Ușor- ușurel- ușurel. Că proza dumitale nu se-ncheagă.

RAMSES (reincarnat într-un elev de școală medie) hrînește cu „diteștulat de culoare verde” și vrea să cunoască „valoarea calorică a acestei poezii pe care nu o pot evalua din lipsă de glagorie”. Iată poezia:

„Vai mie sărmanul!
Am devenit rotor de turbină
rotor de turbină cu reacție.
Oh, și ce reacție!
Reacție turbată și recalcitrantă
Așa de recalcitrantă
Încît mă face să evoluez
Ondulătoriu, cînd sodat,
cînd desodat...”

La toate astea, Ramses dragă, îți răspund c-un singur cuvînt: sulfatazol.

Fănuș NEAGU

I. ȘERENGĂU — Arad. Dv. nu vă încurcați cu prea multe vorbe cînd scrieți. Un mic enunț propozițional, o mică adversativă și gata. De pildă poezia „Compliment”: „Frumoase mîini ai domnișoară” dar capul ți le-ntrece”. O capodoperă de lapidaritate. Bravo!

OLTEAN VIORICA — Sibiu. Popasul „Lingă teiul lui Eminescu” nu v-a inspirat. Probabil spiritul Matildei Cugler-Poni era pe undeva pe aproape. I-am simțit, „influență”.

NICOLAE DAN — Cîmpulung Moldovenesc. V-aș ajuta cu dragă inimă să publicați dacă poeziile trimișe nu ar fi atît de banal și vetust sentimentale. Nu se poate credeți-mă.

GIDEI ANDREI — Cîmpulung Muscel. „Zbor” și „Cădea o ploaie peste ape” se detașează oarecum de celelalte. Aveți desigur talent, însă nu destul de puternic și mai ales foarte neforțat.

Dacă sînteți sub, să zicem, 35 de ani, perseverați. Dacă nu, știu eu...

MIRCEA BUTNARU — București. Nu era nevoie să-mi trimiteți poeziile în cite două exemplare. Pentru a-mi da seamă că versuri cum sînt: În holda aștrulez / pontific Venus strălucite / secerișul Lunii, ori În brîul vis al Galaxiei / Sorii din Centaur / Sudoarea frunții și răcoresc etc. sînt reci și lipsite de vibrație nu-mi trebuia mai mult decît copia de plumbagînă. Regret, dar, deocamdată, nu se vîd însușiri deosebite.

TITU LAZAR — Cluj. Firave, anemic melancolic versurile trimise. Urme neconcludente de poezie rarefiată. În cazul în care veniți, rog dactilografiă-ți-vă textele.

NORU GEON — Zalău. Pseudonimul nostim. Scrisoarea delicioasă. Citez: „Vin să-ți cer mina, Luca-fărul, de fapt ți-am mai

cerut-o odată / și mi-ai dat numai o speranță” Imposibil. Citindu-vă versurile, am ajuns la concluzia că trebuie să fie o eroare. Nu-mi amintesc să fi fost atît de imprudent.

EREMIA ILCENCO — Rm. Vilcea. Sentimente frumoase, versuri slabe. În materie de poezie principiu „intenția contează” nu are valoare.

CONST. LIVESCU — București. Citez prima poezie: „Cînd mă dizolv în apa visului / Spre a-mi citi-n oglinda amintirilor viitoare / vîd c-am fost doi, ba unul sau una / Un tot, ceva făcut din două contrarii îmbinate. // Și iată cînd dumnezeul hazard / Ne-a transformat din simbol în materie / Ne despartă cu una din multele lui bucle / Și de atunci ca caut, avînd ca toagă / jumătate din colacul care ne-a împletit / Și pe care eu îl numesc Dor”.

Teribil de stingac în expresie. Simțiri banale exprimate cu mult rafinament. Un curios amestec de spirit navă și ingenuitate. Categori, sînteți un poet. Faceți o vizită secției noastre de poezie.

SELEUCUS — București. O veche și nostimă cunoștință. Îmi trimite o poezie intitulată „Tăcînd, nu e nevoie de cuvînte”. Delicios titlu. Din pacate, autorul n-a înțeles că după ce a ajuns la o asemenea înțepătoare nîc de poezie nu mai era nevoie. Comite totuși greșeala încîntătoare de a o scrie și chiar de a o expedia. Citez, din finalul acestei poeme compuse, după cum se vede, cam „contre coeur”: „Iar în serile senine, / Șoptind vorbele-n tăcere, / Fericirea-ți prinde trupul, dînd durerea în tăcere, / Și plăcerea în tăcere”.

Selecus, băiatule n-am mai citit de mult ceva atît de sublim. Îți string mîna, cu afecțiune.

Cezar BALTAG

MIRCEA MICU

În văzduhul cu sănii de lemn

În văzduhul cu sănii de lemn
unde păsări din vară mă cîntă
se aude o toacă de lemn,
se aude o toacă de lemn
și un fluture beat ne descîntă.

În văzduhul cu sănii de lemn
unde geme o lume de ceară
știu o casă întreagă din lemn,
știu o casă întreagă din lemn
fumegînd ca o pipă în seară.

În văzduhul cu sănii de lemn
tu și eu colorați de speranțe
prînși în blănurii străine, de lemn
în străinele blănurii de lemn
vom străbate înțime distanțe.

În văzduhul cu sănii de lemn
trezem demni cenzurîndu-ne-avîntul
temperîndu-l cu vorbe de lemn,
colorîndu-l cu vorbe de lemn,
pe care le mestecă vîntul.

Pe o colină cu meri

Jos e un prund, argintării de păstrăvi...
Acum troznesc pădurile. Departe
mă năvălesc cortegii lungi de grauri
cerniți, prelunzi, prestevistori de moarte.

versuri

Ce sunet stîns vibrînd poate din codri
sau nici de-acolo. Trece-un înger viu
prin aerul stîlcos care mă-mpinge
în grota unui cer liliaciu.

Păduri de meri în jur; carbonizate
și foste înverziri prin care trec
și mă sufoc și sorb prin pielea aer
și de altă aer mă înec.

Rivnesc și cred și mor și mă cutremur:
încărunjînd cu somnul lingă usi.
Se clatină în jurul meu mătăsuri
precum foșnirea graurilor duși.

Cînd începe să ningă

Cînd începe să ningă frumos
atît de frumos ca la o nunță cinstită
cred în suflutele celor plecați
la vinătoria lumii.

Cînd începe să ningă frumos
atît de frumos ca la un bate; așteptat
cred în spaima celor ce n-au iubit
și-n singurătatea troitelor.

Cînd începe să ningă frumos
atît de frumos cum nu vă pot spune
cred în Steaua celor plecați pe oceane
și mă închid pînă dimineața-n pahare.

NICOLAE PASCU

Ad libitum

Fulgii legănăți
izbiți în marginea orelor
cu pine și apă
date la întîmplare,
cîine se joacă cu noi arbitrar.

Nimeni nu bate măsura
și cîntecul totuși
urmează nestingherit melosul său.

Matinală

Cînd discul de aur vă tăia arcuți
sprînceana orizontului vînat
și tu ai plecat cu noaptea în cap
în căutarea dimineții prea așteptate
și ea, cînd sînsită, nu te mai atîa
cum lună cu soare
atunci va fi ceașul...
să nu-l pomenim.

IOANID ROMANESCU

Victoria

Cînd nimic nu mai ai de pierdut
cînd nu ai de cine pe cine să aperi
și noaptea râmii pe cîmpul de luptă
și scuiți fără gînduri pe scut
și se coboară cerul într-otîi
că luna-și cată morții cu mii de felinare
și tu nu pleci de-acolo nicîieri —
respiri pin-se oprește vîntul
și corbiile te mînică din picioare

NICOLAE PASCU

ABDIȘA ABDIȘA

Chiar miezul climei

Chiar miezul climei care cere
obloane spre drumul corului
e degutul care deține melodia
și aceste zile frumoase,
o, aceste zile frumoase,
care au scăpat tuturor
și mult mai tîrziu
corabia care ne împodobește pieptul
am observat că se scufundase demul.

De-aici invazia asta de naufragiați
pe vorbele pe care ni le spunem
pe primăvară
pe amintirile din copilărie.

Si-acum te rog mută, mută, mută
grădina asta de cuvinte mai încolo
Să văd cum se descurcă locul rămas gol
lăcrămile mele.

poeme

de Miodrag Pavlovic

Mărturisirea statuiilor

Nu ne e nici nouă ușor să durăm
Din craniul fără de zile al pietrei
am trecut în tremurătoarea mreajă a vederii
materia se-ntortochiază în noi, durerea arde.

Noapte de noapte minele de piatră
ne chiamă ca lupii să ne-ntorcem
în cioporul tăriei.

Dimineața oamenii ne trag de glezne
de pe portalele bisericilor să coborim pe gard
ca rude-ndepărtate care te-ajută la nevoie.

Dar pentru noi s-a terminat cu preschimbările :
deasupra undelor contrarii de ființe
noi stăm cu ochii împietriți
și soarele, înaintea de a se ivi,
atinge dimprejur-ne contururile
ca să-și reamintească adevărata față
a lumii căreia îi va-nchina lumina.

Omul din casa singuratică

Stau la masă
și în piinea în mină
nu mai aștern masa,
stau și cînt,
la margine, o scîndură s-a și umbrit
cu întineric.

Dincolo de fereastra deschisă
cineva mă ascultă
iarba presărată și soarele
și un nor însingurat.
Peste firul orizontului
încă o fereastră
asemănătoare cu a mea, se deschide.
Simt pe umărul piinii
încă o mină,
un gîtlej tremură
de cealaltă parte a glasului,
nu mai cînt singur.

Un duh batjocorește Țarigradul

Cîteodată cobor jos de tot
pe cupolele netede — scaune ale viforelor —
ca să aud ce fac acum purtătorii de trupuri.
Sed, iar cîntecul lor se ridică
înspre genunchii mei asemeni furnicilor,
iar glasurile aspre ale tendoanelor
uite, din țig cer îndurare
de la subțirile auz al lumii.

Biată iubire de sine
a unor ființe condensate în struguri de carne !
Ce să facem cu dînsule ?
Oare să le spunem deschis
că nu se mai așteaptă nimic de la ele,
sau să le lăsăm credința în roadele suferinței
pe această parte a grădinii universului ?

Sînt chemat din nou în cor
plec împetuș,
cîntecule mi se iau pe călcie ca praful,
mă opăr cu biciul de zumzetul cuvintelor
(cupolele se leagănă ca florile).
Liniște ! zic, oare dangăitul clopotului
să fie un semn înălțător !
Și noapte le preling pe turnuri și pe capete.

Cîteodată cobor jos de tot
pînă în sărmane suburbii ale universului
și nu știu ce să încep.

Liniștea

Da data asta
veți trece singuri
prin galbena pădure
a risului de dimineață

Voi rămîne să aștept
căderea genunchilor mei
în nisipul oboselii
în somnul
care începe prin meditație
și nu se chiamă moarte

Din pricina liniștii

Liniștea e înțelegere
înțelegerea e apărare
apărarea e lovitură
în florile otrăvite
prin propriile mădulare

Voi rămîne să aștept
căderea genunchilor mei
întru liniște

Uitați-mă, prieteni,
la soare

Viforul

Mă trezesc
deasupra patului furtunii.

Cad vișne coapte
în noroi

În barcă
femei despletite
cheamă după ajutor

Viforul
unghiilor răufăcătoare
ineacă morții

În curînd
despre asta
nu se va mai ști nimic

Hoții

Fără de modestie
sînt aceste cuvinte și fără de inimă

Fumatul nefumătorilor

Ciinii latră și se plictisesc
hoții trec peste pod

Ciinii nu latră ci se gîndesc
hoții să scaldă în cadă

Cum să recunoști pe hoț
Cînd fiecare are în mină un bici

Să latră orbește
și să turbezi
O cîini
Să nu te cheme să te căiești.

Liniștea îmbracă o rochie albă
lucrurile vin aproape de mine
și mă privesc

Călătorul

Prin lumea de insulte rătăcesc

Stau oamenii la sfat, plingîndu-se
de plantele nerodnice

La masa din viraogă fiarele
blesteamă viclenia omului.

Făpturi cerești pe cărările norilor
ocări aduc sălbaticelor fiare.

Ingerii sînt suduți cu grele vorbe
de-aceia ce prin fulgere vorbește.

De sus și pînă jos
cîntile se dau de-a rostogolul
asemeni furioaselor cascade

În adîncime glasuri cîrtoare
se năpustesc spre omul de sub vișin
côzut de foame și de oboseală ;
sînt ultimul din lanțul de injurii.

Nu am pe cine să blestem la rîndu-mi
Vreau prin iubire să le dau răspuns
și să privesc mereu spre înălțimi
cu lauda creației pe buze.

Glasul de sub piatră

Eu m-am născut cîndva crîncen haiduc
vrînd veacul în primejdii să-l petrec
tot numărînd cîrute de comori
și capete de morți zăcînd în ramuri.

A doua oară m-am născut sîrac
și m-am născut vicleană slugă :
duminică în mijlocul bisericii
pe împăratul însuși l-am înjunghiat
și l-am zvirlit pe pietrele orașului.

Într-una dintre vieți m-am născut fiară
și furia din mine izvora
precum din mucenicii uleiului sfînt,
am sfîrșit niște bărbați și turme
iar pîntecul copacilor l-am sfîșiat
de plîns-au îndelung vreun an de zile.

La capătul lui cărei din povești
primeam pe fiica împăratului soție
bine-înțeleas, cu tot cu-mpărăție
(pe undeva împărătesc și azi).

Doar cînd cu fluviile m-am născut
senin și-mbrățișat cu-atîtea păsări
atunci pieiră gîndurile mele
și împietrit m-am implîntat în glie
și niciodată nu m-am mai născut.

Copil găsit

M-ați găsit zăcînd pe frunze,
am nume tainic, poate de plante,
iar cine sînt nu știu a spune
jumătate din nume mi-a rămas pe sinul mamei,
jumătate pe gura trufașă a unui uriaș.

Poate că sînt o guslă azvirlită exilatului aed,
ori ucigaș de frate fugind de ispășire,
ori vizionar ce-și lasă pe stejar
asemeni pinzei de păianjen,
presimțirea-i sumbră

Purtați-mă, milostivi vizitii,
sus în vînturile munților
să-mi răcoresc rînille,
Sau vindeți-mă undeva pe țîrmurile mării
în mindre țări și bogate orașe
în care prin grădini stau mame tandre
iar uriași bătrîni privesc la nesfîrșirea mării

nu vor pași cu tălpile lor grele
pe fruntea mea.

Nu mai pot privi noaptea
în ramuri stînsa strălucire a ființelor fără de
fire

care învață din chinurile mele
înțelepciunea de a nu se naște.

Străjerul la porțile Atenei

Am venit pe plajă să ascult discursul despre
frumusețe

Nu e nimeni.
Prundișul e încă înfiorat
de presimțirea transfigurării,
iar copacii se micșorează cuprinși de sfială
după marile cuvinte.

Am plecat înapoi în oraș
să-i găsesc pe înțelepți și concluziile lor,
peștii mi-au ieșit în cale
și am pornit-o împreună.
Către același ospăț duc străzile mării și
orașului.

Pe masă sînt felii de soare, reci și
transparente.
Veghez la poartă, cine schimbă toate ?

Am ridicat miinile să cercetez cerul
am atîns pieptul unei păsări uriașe
care și-a dat sufletul dar n-a atîns pămîntul.

Prin ochiul ei vedeam corăbiile plutind în cerc
străbunul fel de a îngropa pinzele.

Ce zi a creațiunii e astăzi ?
Scaunul pe care șed se duce în nisip
sub pavara orașului din mina mea.
Îl păstrez în palme ca pe un ochi de apă.
Cu puține cuvinte
Ca să-l predau miine cuiva mai taciturn.
În adîncurile mării omul e tot mai dorit.

Logodnicul

Te priveam de dimineață
cum coborai de-a lungul stîncilor
îmbrăcată în alb

Aș fi dorit ca astfel să-mi trec veacul
lîngă castanul tînăr, povestind
frumoase vise-n care te amesteci.

Dar te-au furat piratii la fîntînă
te-au îmbrăcat în roșu
te-au aruncat pe corabia lor
și te-au vindut ca roabă peste mare.

Acum ești în grădină, zaci pe frunze
iar ochii tăi se tem de vicleanul erete
și-ți ridici brațele goale
în timp ce trupul stă-n fierbinte întineric.

Eu am fost acea piatră
și piratul de la fîntînă
și corabia pe mare
și acel care te-a arătat întregă soarelui,
ca pe sinul pămîntului natal.

Doar întinericul n-am fost,
ci doar cuvîntul, repetat la nesfîrșit
în lacrimi, în colțul colibeii mele.

Mers

Noaptea, cînd bat zefirii dinspre stelo,
cînd rădăcinile atîrnă-n jos ca niște ace
care susțin tablourile de dincolo de zid,
în nopțile acelea, cu plante de argint,
cînd fiitilul mării se stinge-n pumni de frig,
pe tine doar te evocăm, o, noapte !

Căci ne sînt tălpile rănite de pămînt
și inimile ne-au rămas neispășite,
căci ne mai șuieră în oase vipere
și nevăzutele sudari frig pe sub piele
mai tare decît perlele în scoici ; o, noapte,
deschide-ne secreta poartă a orașului.

Tu, cea care ai ridicat capatul
de pe cosciugul lumii îngropate
și ai lăsat să ne contemplem ochi grozavi,
ia-ne de mină la răscruce
și du-ne în orașul spre care am pornit ;
chiar de-i sînt temeliele de singe, ori de solzi,
de oase luminoase, ori răsufări scriboase,
totuna ni-i acum :
du-ne acolo, deschide-ne și lasă-ne înăuntru.

Portret agravat

Pe creștetul fără par
pășea o coloaană
cu tălpile ei late.

Maxilarul îi e tot mai mare
botul crește
ochii nu știu încotro să privească

Văzduhul asudat
a bubuit ca un blestem
cînd ceva s-a sfîrșit.

Nu se vede nimic zdrăbit
iarba numai se unduiește
în liniște.

Dacă în fruntea omului
am lovi acum cu degetul
ne-ar răspunde bronzul.

În drum spre Delfi

Ce vrea vatea asta
de nu primește așezări ?
Aici nu încolțesc nici copaci nici iarba
pămîntul e zgîrțit pînă la oase
iar focului i-au secat izvoarele
oare asta parada pustiului,
sau ușile deschise spre neînfăptuit ?

Și totuși melcul se ivește din cenușă
într-un rău anotimp iar norii cenușii
despre care nu spun nimic nici proorocirile
ajung deasupra văii și, auzi,
în umeda lor țesătură
colcăie un nou grai.

În prăpastie mocnește, vîntul vertical
se înfige în piatră, iar imagini aurii
plutesc și așteaptă să le primească zidurile,
coarnele scufundatei frunzi a pămîntului.

Oare frumusețile, noul veac,
se vor naște din pîntecule nimicniciei
sau se întind în taină covoarele
întru sosirea altor neamuri ?

Povestea pelerinului

Ce plăcut am călătorit pînă la Sinai !
Și acea privire care dezvăluie
statura atotputernicului munte ! Apoi urcușul
pînă la fereastra dumnezeirii și drumul
mai departe ;

nimeni nu ne-a atacat, nici fiare,
în deșert toți își sîrătu aproapele,
odăi curate, poame fără plătă
ne insotesc străjeri romani
pînă la cealaltă biserică, unde întreg orașul
a ieșit din zori la rugăciunea
indecisibilelor răsărituri !

Nu mai sînt săraci prin împrejurimi
nici invidie, nici adulter, judecătorii drepti,
fericită ești Roma, și tu, Ierusalime,
în care silniciile au fost uitate
iar cîntecule în îmbrățișări frățești se cîntă.
Și astfel după ce-am văzut multe lumini
am rămas într-o minăstire
trecînd prin poarta veacului de aur.

Și liniștit suport cătușele
în care m-au zvirlit ca prin minune
de parcă aș fi un ieșit din minji.

În românește de
SANDA NENOIU
și PETRU IULIU MINA

Desen de MIHAI PIENSUCU

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Nichita Stănescu
Secretar general de redacție :
Constantin Țoiu

REDACTIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11.51.54 ; 12.16.10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE :

3 luni — 33 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCITEI”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginător : Nicolae Ion.